

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“

УТВЪРЖДАВАМ,
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР:
ИНЖ. РУМЯНА МИХАЙЛОВА

ДОКЛАД
ЗА ДЕЙНОСТТА НА ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ
„ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА“
ПРЕЗ 2014 ГОДИНА

СОФИЯ

април, 2015 година

ВЪВЕДЕНИЕ

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ) към Министъра на труда и социалната политика е орган на изпълнителната власт, който осъществява контрола по спазване на изискванията на законодателството в областта на трудовите и служебни правоотношения, здравословните и безопасни условия на труд и насърчаването на заетостта във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение. Освен контролен орган ИА ГИТ е институцията, която дава технически съвети и консултации по всички въпроси, по които ѝ е възложен контрол.

Агенцията организира и изпълнява функциите си в съответствие със своята стратегическа цел, като се стреми да повишава ефективността на контролната си дейност и да укрепва капацитета си. В потвърждение на това се реализират проекти по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, изпълнявани от ИА ГИТ. Благодарение на тях Инспекцията по труда въведе система за управление на качеството в контролната дейност и информационната сигурност, в съответствие с изискванията на стандарти ISO 9001:2008 и ISO 27001:2013. През миналата година се въведе и новата информационна система по проект, която наложи повишаване на административния капацитет на Агенцията. В тази връзка продължи усъвършенстването на системата за вътрешни обучения.

Дейността на Агенцията през 2014 г. се осъществи въз основа на годишен план, в който са посочени практическите мерки за реализиране на правителствената политика в областта на труда и за изпълнение на новия дългосрочен план на Агенцията 2013-2017 г.

Съгласно плана за дейността на ИА ГИТ през 2014 г. периодично се проверяваха рисковите производства и дейности, попадащи в утвърдения от изпълнителния директор списък. Традиционно за последните няколко години се извършваха проверки на големи строителни обекти, в т.ч. осигуряването на безопасност при извършване на земни (изкопни) работи и строително-монтажни работи. Във фокуса на инспекционната дейност попаднаха и предприятия със значително влияние върху нивото на трудовия травматизъм както на национално, така и на областно ниво. Контролните органи на Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда" с приоритет реагираха на случаите на забавено изплащане на трудово възнаграждение, лица без сключени писмени трудови договори и неспазването на работното време. Благодарение на тяхната дейност през 2014 г. бяха изплатени забавени трудови възнаграждения и други плащания на работещи на обща стойност над 49 млн. лева.

Трудностите на пазара на труда и високите нива на безработица, генериращи трайно незаети лица, са сред причините тези лица да се съгласяват да работят без сключени писмени трудови договори или да сключват трудови договори за непълно работно време, а реално да работят на пълно работно време, въпреки неизгодните за тях условия и нарушените им трудови и осигурителни права. В някои случаи това се прави с умисъл и от страна на работещия, за да може той да използва възможността да получава обезщетение при регистрация като безработен. През 2014 г. инспекторите по труда са установили 2381 броя нарушения на императивните разпоредби на Кодекса на труда за задължително сключване на трудовите договори в писмена форма.

Представители на ИА ГИТ взеха активно участие в различни международни инициативи и дейности, което съдейства не само за утвърждаването на Инспекцията в международен план, но и за цялостното ѝ институционално укрепване.

През годината експерти от ИА ГИТ взеха участие в работни групи към Министерството на труда и социалната политика и други ведомства за промяна на трудовото законодателството. ИА ГИТ взе активно участие и при изготвяне на предложения за намаляване на административната тежест на бизнеса.

Инспекцията по труда през цялата 2014 г. осъществяваше дейността си прозрачно и открито, като провеждаше активна медийна политика и изпълняваше общественения си ангажимент на достъпна, в рамките на закона, публична институция.

ИНСПЕКЦИОННА ДЕЙНОСТ

Инспекционната дейност на контролните органи на Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда" през 2014 г. беше насочена към реализирането на оперативната цел от националния план на ИА ГИТ: „Осъществяване на ефективен контрол относно спазване на законодателството в областта на труда, заетостта и държавната служба“. За постигане на тази цел в годишния план бяха заложили три програми, като най-голям ресурс Инспекцията по труда отдели за реализиране на мерките от Програма 1 – „Инспектиране на предприятия от всички икономически дейности за гарантиране спазването на Кодекса на труда, Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчване на заетостта и Закона за държавния служител“.

Паралелно с дейността по изпълнение на програмите от плана за дейността на ИА ГИТ през 2014 г., всяка дирекция „Инспекция по труда“ (Д ИТ) реализира конкретни мероприятия по изпълнението на мерките на областно ниво, планирани за съответните териториални дирекции. За гарантиране качествено изпълнение на всички задачи бе осъществен строг мониторинг върху дейността на Д ИТ.

Извършени проверки

През 2014 г. от контролните органи на Агенцията са извършени общо 52 543 проверки. Проверените предприятия са 41 975 предприятия, от които 10 397 за първи път.

В съответствие с установената практика при планиране и през 2014 г. проверките бяха разделени на две основни групи:

- планирани проверки – в тази група се включват проверките по отделните мерки от плана, включително и проверките на рискови обекти и дейности и големи строителни обекти;
- непланирани проверки – включват проверки по искания и сигнали, по нареждане на висшестоящи организации, извънредни кампании, целящи да се реагира на установени неблагоприятни събития или тенденции в определена икономическа дейност, при експлоатация на конкретно работно оборудване, за разследване на трудови злоупотреби и други.

През 2014 г. се запази тенденцията за увеличаване на относителния дял на непланираните проверки, дължаща се главно на увеличаване брой проверки по външни причини (сигнали, проверки при разследване на злоупотреби и други), което показва нарастване на доверието на обществеността в контролните органи на ИА ГИТ.

Спрямо 2013 г. е намален броят на реализираните съвместни проверки с други държавни контролни органи. През 2013 г. са извършени 2679 съвместни проверки, докато през 2014 г. те са намалели до 2039 броя.

През 2014 г. продължи установената в ИА ГИТ практика по време на проверките да се канят за участие представители на синдикални организации и представители на работещите в комитетите/групите по условия на труд (КУТ/ГУТ). Отчетните данни показват, че в 319 проверки са участвали представители на синдикати, а в 1756 проверки представители на КУТ/ГУТ.

С цел повишаване на ефективността от контролната дейност през 2014 г. са извършени 12 158 проверки за изпълнение на дадени задължителни предписания (последващ контрол), при 14 132 проверки през 2013 г., което е намаление с 14%.

За разследване на трудови злоупотреби са извършени 641 проверки.

В проверените 41 975 предприятия са заети 1 462 993 лица, от които 642 643 жени. Установено е, че в тези предприятия са наети 478 лица до 18-годишна възраст, 22 791 лица с трайно намалена трудоспособност, 17 534 трудоустроени лица, 58 091 пенсионери, 3437 чужденци и 12 549 държавни служители.

По броя на заетите лица проверените предприятия се разпределят, както следва:

- със заети от 1 до 9 лица – 27 090 броя;
- със заети от 10 до 49 лица – 10 303 броя;
- със заети от 50 до 249 лица – 3555 броя;
- със заети от 250 до 499 лица - 502 броя;
- със заети над 500 лица - 525 броя.

Разпределение на проверените предприятия според тяхната категория (съгласно Закона за малките и средни предприятия)

В сравнение с данните за проверените предприятия през 2013 г. се наблюдава увеличаване на обхванатите от инспекционната дейност микропредприятия (до 9 заети лица) за сметка на намаляване на броя в останалите категории. Малките и средни предприятия са тези, които генерират преобладаващия

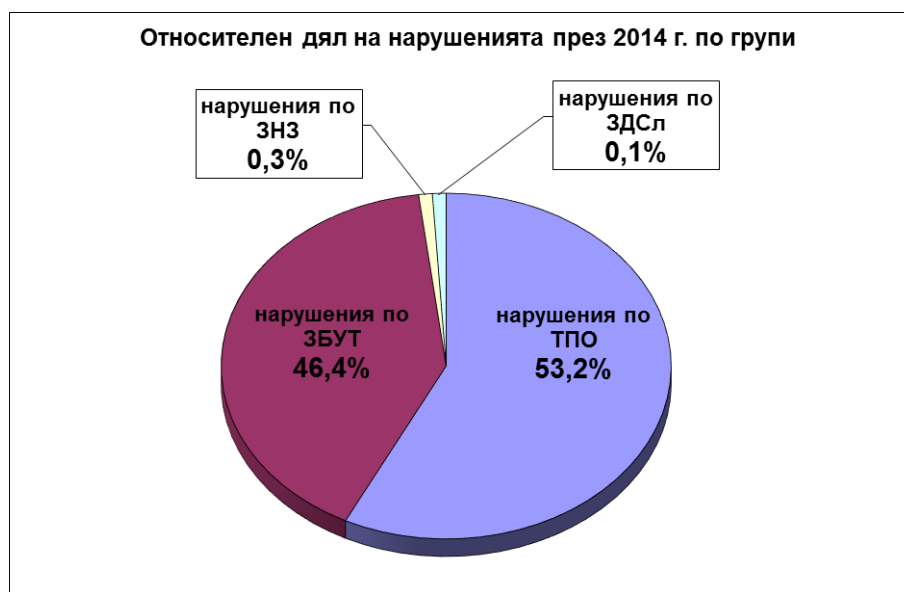
дял от приходите и разходите на всички стопански субекти и ролята им за икономическото развитие на страната все повече нараства.

Констатирани нарушения

В резултат на извършените проверки през 2014 г. са констатирани общо 245 478 нарушения по спазване изискванията и нормите на трудовото законодателство, Закона за насърчаване на заетостта и Закона за държавния служител.

Разпределението на нарушенията по основни групи е, както следва:

- нарушения на трудовоправните норми – 130 503 броя (53,2% от всички нарушения);
- нарушения на нормативните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд – 114 135 броя (46,4% от всички нарушения);
- нарушения на разпоредбите на ЗНЗ - 666 броя (0,3%);
- нарушения на разпоредбите на ЗДСл - 174 броя (0,1%).

От графиката се вижда, че най-голям е броят на нарушенията в областта на трудовото законодателство. Нарушенията на Закона за насърчаване на заетостта и Закона за държавния служител, по които ИА ГИТ упражнява специализиран контрол, са относително малко.

1. Нарушения на нормите, регламентиращи осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд

Относителният дял на нарушенията на нормите, регламентиращи осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд за работещите е 46,4% от всички нарушения, като този дял се увеличава в сравнение с 2013 г.

Констатираните нарушения на изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд се разпределят, както следва:

- нарушения на нормите, свързани с организацията и управлението на дейността за осигуряване на здраве и безопасност при работа – 65 347

бр. или 57% от всички нарушения в областта на здравословните и безопасни условия на труд;

- нарушения на нормите по безопасност на работното оборудване и технологичните процеси – 30 861 бр. или 27% от всички нарушения в областта на здравословните и безопасни условия на труд;
- нарушения на нормите по хигиена на труда – 17 927 бр. или 16%.

Най-голяма е групата на нарушенията на нормите, регламентиращи организацията и управлението на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Една от основните причини за този резултат е възлагането на тези дейности на длъжностни лица без необходимата компетентност и познания в областта на нормативните актове, регламентиращи осигуряването на ЗБУТ. Към тази група са нарушенията, свързани с инструктажа и обучението на персонала и длъжностните лица – 17 720 бр., с липсата на вътрешни актове по ЗБУТ – 12 148 бр., с оценката на риска – 10 352 бр., и други.

На следващо място са нарушенията в областта на обезопасеността на работното оборудване и технологичните процеси – 30 861 или 27% от нарушенията в областта на ЗБУТ. От тях с най-висок относителен дял са констатираните нарушения на нормите по електробезопасност – 41% от всички нарушения на нормите, регламентиращи обезопасеността на работното оборудване и технологии. Това показва, че опасностите от поразяване от електрически ток в много предприятия сериозно се подценяват. Широкото използване на електрически ток (дори и на временни обекти и обекти на открито) е предпоставка за излагането на риск на най-голям брой работещи и лица, намиращи се по друг повод на работната площадка. Въпреки строгите норми по устройство и експлоатация на електрообзавеждането, при проверките все още се срещат самоделни или неизправни електрически табла, захранващи кабели и електрически консуматори.

Нарушенията, които се отнасят до липсата на предпазни и блокиращи устройства, са 1938 и представляват 6% от нарушенията в областта на обезопасяването на работното оборудване и технологичните процеси.

Нарушенията по обезопасяване на работното оборудване и технологичните процеси са най-честите причини за възникване на злополуки. Относителният дял на тези нарушения, отнесен към общия брой нарушения, показва, че те не са с голям обем, но са с голяма тежест - всяко едно от тези нарушения може да доведе до възникване на инцидент.

В областта на хигиената на труда са констатирани 17 927 нарушения и представляват 16% от нарушенията в областта на ЗБУТ. В сравнение с 2013 г. констатираните нарушения в областта на хигиената на труда са запазили нивото си.

Най-често тези нарушения се отнасят до:

- липса на данни за измерване на факторите на работната среда – 3752 бр.;
- непроведени медицински прегледи – 4014 бр.;
- неосигурено санитарно-битово обслужване – 2175 бр.;
- неосигурени лични предпазни средства – 1095 бр.;
- въвеждане на физиологичен режим на труд и почивка - 1025 бр.

Неспазването на изискванията по хигиена на труда са в пряка връзка с нежеланието или невъзможността на работодателите да инвестират средства за осигуряване на климатични инсталации, пречиствателни инсталации, работно оборудване, изграждане или основен ремонт на санитарно-битови помещения. Подобни проблеми имат най-вече предприятия със стари технологии и оборудване от преработващата и добивната промишленост.

Важен елемент и отправна точка в организацията и управлението на дейността по осигуряване на ЗБУТ за работещите е оценката на производствения риск и реализирането на мерки за неговото отстраняване или свеждането му в допустими нива. Отчитайки важността на тази дейност, по време на проверките контролните органи на ИА ГИТ отделиха особено внимание на оценяването на производствения риск в предприятията, предприетите мерки за неговото отстраняване и тяхното изпълнение.

За намаляване и преодоляване на трудовия травматизъм трябва да се положат усилия за повишаване уменията на ръководния персонал на средно ниво за упражняване на ефективен контрол и ръководство на трудовия процес и непрекъснато усъвършенстване на навиците на работниците да мислят и работят безопасно, като спазват главно правилата за безопасна работа и физиологичните режими на труд и почивка.

Данните от инспекционната дейност през 2014 г. показват, че в 97% от всички проверени предприятия е извършена оценка на риска. От голямо значение е изготвената оценка на риска да отразява реалните условия на труд, да се предвиждат адекватни мерки за предотвратяване, намаляване и ограничаване на професионалните рискове в предприятията, като това ще доведе не само до подобряване на условията на труд, но и до намаляване на предпоставките, водещи до висок трудов травматизъм. Като цяло проверките показват, че вече е натрупан значителен опит в изготвянето на оценките на риска и на много места това се отразява на по-доброто им качество, което се изразява в обхващане на всички работни места и производствени процеси, наличие на подробен анализ за опасностите, по-пълно разкриване на рисковете. Оценка на риска е извършена във всички проверени предприятия от икономически дейности „Добив на въглища“, „Добив на нефт и природен газ“, „Производство на тютюневи изделия“, „Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон“, „Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти“, „Производство на лекарствени вещества и продукти“, „Производство на основни метали“, „Производство на превозни средства, без автомобили“, „Събиране, пречистване и доставяне на води“, „Воден транспорт“, „Въздушен транспорт“, „Ветеринарномедицинска дейност“ и други. Предприятията с утвърдена програма и предприетите мерки за отстраняване на установените професионални рискове по работни места представляват 98% от предприятията, в които е извършена оценка на риска.

През 2014 г. относителният дял на предприятията с утвърдена програма за отстраняване на риска е най-висок в области: Русе – 100%, Разград и Ямбол – 99,6%, Бургас, Варна и Кюстендил – 99,5%, Благоевград и Хасково – 99,3%, и др.

Сравнителният анализ на резултатите от работата в предприятията през последните години показва, че с всяка изминала година относителният дял на предприятията, които са предприели мерки за отстраняване на професионалния риск и привеждане на условията на труд в съответствие с изискванията на закона, непрекъснато нараства.

Резултатите от инспекционната дейност по спазване на законовото изискване към работодателите да осигурят на своите работещи обслужване от служба по трудова медицина показват, че през 2014 г. в 97% от проверените предприятия има осигурено такова обслужване.

Комитети или групи по условия на труд са изградени в 20 552 предприятия. Като се вземе предвид, че около 64% от проверените предприятия са с персонал до 9 заети лица, а Законът за здравословни и безопасни условия на труд освобождава от това задължение работодателите с до 5 наети лица, то процентът на предприятията, които трябва да имат КУТ/ГУТ, но не са учредили такива е много малък.

Интензивната контролна дейност, осъществена от Главна инспекция по труда през последните години, даде резултати за подобряване условията на труд в предприятията. Резултатите от контролната дейност през 2014 г. показват, че относителният дял на проверените предприятия, изпълнили основните изисквания на Закона за здравословни и безопасни условия на труд е 85%.

Икономическите дейности, в които предприятията са с изпълнени основни изисквания на Закона за здравословни и безопасни условия на труд над средния за страната, са: „Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм“, „Производство на лекарствени вещества и продукти“, „Производство на превозни средства, без автомобили“, „Производство на мебели“, „Производство на основни метали“ и други.

С най-висок относителен дял на изпълнени основни изисквания на Закона за здравословни и безопасни условия на труд са предприятията от област: Варна – 99%, Разград и Русе – 98%, Ямбол – 96%, Кюстендил – 97%, Враца – 94 %, и др.

Законът за здравословни и безопасни условия на труд задължава работодателите, в зависимост от обема и естеството на работата, характера и степента на производствения риск, да назначат или определят едно или повече длъжностни лица с необходимото образование и квалификация, или да създадат специализирана служба за организиране изпълнението на дейности, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция от тези рискове. В проверените през 2014 г. предприятия е установено, че в 33 729 има функциониращи органи за безопасност и здраве при работа. Резултатите от контролната дейност показват, че само в 6% от тях те са щатни длъжностни лица или е изградена специализирана служба в предприятието. Масовата практика е тази дейност да се възлага на длъжностни лица по съвместителство или в определени случаи се изпълняват от самия работодател – предимно в микро, малки и средни предприятия от икономически дейности „Хотели“, „Ресторанти“ и еднолични търговци. Предприятията, в които е установено, че няма органи по безопасност и здраве, са предприятия, които се проверяват за първи път и поради една или друга причина работодателите не са обърнали внимание на това законово изискване.

При извършените проверки през 2014 г. се установи, че относителният дял на предприятията с данни за условията на труд е 89% при 86% през 2013 г.

Работещите при условия на труд, неотговарящи на хигиенните норми и изисквания през 2014 г., са 9,6% от заетите по трудови правоотношения в проверените предприятия с данни за факторите на работната среда. За сравнение през 2013 г. те са били 9,7%, през 2012 г. – 11,5%. Най-сериозен дял на работещи при неспазени хигиенни норми и изисквания е констатиран в предприятията от икономически дейности „Добив на въглища“, „Добив на метални руди“, „Добив на

неметални материали и суровини”, „Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон”, „Производство на изделия от други неметални минерални суровини”, „Производство на превозни средства, без автомобили”, „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива” и други.

Най-голям е относителният дял на работещите при неспазени хигиенни норми и изисквания за микроклимат – 55%. На следващо място са: наднормените нива на шум, физическото натоварване, прах и химичните агенти. Причините за това са няколко. На първо място все още значителна част от производственото оборудване в предприятията е старо, вследствие на което се влошават параметрите на работната среда по отношение на шум, вибрации и запрашеност. Подмяната му с ново изисква в повечето случаи големи инвестиции. На следващо място (най-вече в малките и средните предприятия) стои проблемът с използването на наето оборудване и/или помещения. Предвид срочността на наемните отношения тези работодатели са силно демотивирани да инвестират в подобряване на условията на труд в наетите помещения и/или работно оборудване.

В изпълнение на мерките за намаляване и ограничаване на производствения риск се констатира, че в част от предприятията се инвестира за въвеждане на ново и по-безопасно работно оборудване. Извършва се замяна на опасни технологии с безопасни такива, което е едно от принципните изисквания за привеждане на условията на труд в съответствие със законовите норми. В големи дружества като „Агрокорн Бургас” ООД, „Диамант 99” ЕООД, „Джейелпи” ЕООД, „Летище Бургас” АД, „Победа” АД, и др., е закупено ново работно оборудване, което отговаря на съвременните технологични изисквания и се подобряват условията на труд и организацията на работа.

Продължава политиката на ръководствата на дружествата „Агрополихим” АД и „Солвей Соди” АД към разработване и реализиране на големи инвестиционни проекти. Тяхната насоченост е поддръжка и обновяване на съществуващите и изграждане на нови производствени мощности, свързани с основните дейности. В „Агрополихим” АД се изгради нова инсталация за производство на разтвор на амониев нитрат, която се въведе в експлоатация през 2014 г. Продължава изграждането на склад /бак/ за течен амоняк с вместимост 10 000 тона, който се очаква да се въведе в експлоатация през 2015 г. В „Солвей Соди” АД използваното оборудване е надеждно, с достатъчна степен на механизация и автоматизация на производството. Работодателят е разработил мащабни програми за подмяна на остаряло с ново работно оборудване и цялостна автоматизация на производствата. В „Рапак” ООД са изградени и въведени в експлоатация нови производствени помещения за производство на опаковки от пластмаси. Монтирано е оборудване, което в значителна степен намали физическото натоварване и риска от травматични увреждания. В „Херти - М” е изграден и въведен в експлоатация нов производствен цех за производство на други изделия от пластмаси. Производственото помещение е в съответствие с изискванията на ЗБУТ. Сведено е до минимум отделянето на вредни емисии на химични агенти във въздуха в работната и околната среда. В „Артемис” ООД бяха въведени в експлоатация нови производствени цехове за производство на метални изделия. Изградени са с шумоизолиращи стени и шума от машините е намален значително. Подобрили са условията на труд и почивка.

В последните години, макар в малък брой предприятия, се въведе ново и модерно оборудване, отговарящо в голяма степен на изискванията. Такива са най-вече в областта на хранително-вкусовата промишленост – „Елби Булгарикум” АД с млекопреработвателно предприятие в гр. Видин, „ОЛИМЕКС” ООД с добив на слънчогледово олио и екстракция на кюспе и с изграден цех за белено семе, който е

абсолютно механизирани и автоматизирани с добри условия на труд. Друго добре развиващо се предприятие е „БМТ Трейд“ ЕООД за производство на метални тръби, което значително увеличи своя капацитет на производство и това доведе до разкриването на нови работни места за новоинсталираната поточна линия, която е с по-голяма производителност. С добро работно оборудване и амонячни инсталации, отговарящи на техническите изисквания, е най-голямото предприятие за производство на сладолед „Нестле България“ АД. Нови и съвременни машини са въведени и в машиностроенето и дървопреработването. И през 2014 г. фирмите и земеделските производители, работещи в областта на селското стопанство продължиха да осъвременяват и изграждат модерен машинен парк, което от своя страна значително подобрява нивото по отношение осигуряване на безопасност на труда.

Примери за добра практика са големите предприятия, чиито работодатели имат визия, познания, желание и стремеж за непрекъснато подобряване на условията на труд – „Еми Стил“ ЕООД, „Астроида“ ООД, „Асарел Медет“ АД, „Биовет“ АД, „Бунай“ АД, „Дуโรปак Тракия папир“ АД, „Елхим Искра“ АД, „Завод за оптика“ АД, „Яна“ АД и др. Тези работодатели са си поставили амбициозни цели за подобряване на условията на труд – демонтира се морално остарялото производствено оборудване и поетапно се заменя с ново, високо ефективно и високо производително такова. С това се създава много по-добра производствена среда и условия за безопасност и здраве при работа.

Като примери за добра практика по отношение осигуряването на ЗБУТ могат да се посочат: „АЕЦ–Козлодуй“ ЕАД, „Холсим – България“ АД, „Гарант“ АД, „Беана–Враца“ АД и др. Това са производствени предприятия, които са изпълнили на високо ниво основните показатели по ЗБУТ относно въвеждане на превенция на риска, защита на безопасността и здравето с въвеждане на нови машини, оборудване и технологии в производство и обучение на ръководния и изпълнителски персонал.

Въпреки добрите резултати като цяло, в някои от предприятията са констатирани сериозни нарушения на нормативните изисквания за безопасност при работа. Примери за лоша практика, установена по време на проверките, по отношение на организацията на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, са микро и малките предприятия за производство на химични продукти и леене на метали. Проблемите на тези дружества са свързани основно с остарелия сграден фонд и работно оборудване.

Периодичен контрол

Проверките в рисковите обекти за контрол дават възможност в сравнително кратък период от време да се проследят организационните и технически промени по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд в производствата и дейностите с висока степен на производствен риск. В случай на отклонения от нормите и изискванията на трудовото законодателство се предприемат действия от инспектора по труда за предотвратяване на вероятните предпоставки за възникване на трудови злополуки и производствени аварии.

През 2014 г. са извършени 739 бр. проверки във включените 642 бр. обекти в националния регистър за периодичен контрол. Инспектори от отдел РПД на ИА ГИТ участват при извършването на съвместни проверки с инспектори от Д ИТ и оказват методическа помощ.

Основните резултати от извършените проверки са:

- ✓ констатирани – 4152 нарушения;

- ✓ предприети – 4081 принудителни административни мерки, в т.ч. спрени от работа машини и съоръжения - 68 бр.;
- ✓ 7 бр. предписания за въвеждане на специален режим на безопасна работа;
- ✓ отстранени от работа – 19 бр. работници и служители;
- ✓ съставени – 67 бр. акта за установени административни нарушения.

В предприятията от икономически дейности: „Добив на нефт и природен газ“, „Производство на стъкло“, „Производство на керамични изделия“, „Производство на цимент, вар и гипс“ и „Производство на цветни метали“ работодателите са изпълнили основните изисквания на Закона за здравословни и безопасни условия на труд. В предприятията е изготвена оценка на риска, утвърдена е програма за минимизиране на риска, осигурено е обслужване на работниците и служителите от СТМ, изградени са КУТ/ГУТ и орган по безопасност и здраве при работа.

Работодателите не са изпълнили задължението за осигуряване на обслужване на работещите от Служба по трудова медицина и не са изготвили оценка на риска в малките и средни предприятия за производство на химични продукти и за производство на изделия от каучук и пластмаси.

Благодарение на активната контролна дейност на инспекторите по труда се наблюдава общо повишаване на ефективността в организацията и работата на длъжностните лица по безопасност и здраве при работа.

В 96% от проверените предприятия са учредени КУТ/ГУТ, за осъществяване на необходимия социален диалог и осигуряване участието на работещите при решаване на специфичните проблеми по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

Най-често срещаните нарушения в рисковите обекти, свързани с безопасността на оборудването и условията на работа, се свеждат до следното:

- ❖ Все още се допуска от ръководствата на подземните мини да се нарушават проектите (паспортите) за прокарване и крепене на минните изработки, което води до изменение на проектните габарити на същите.
- ❖ Не се осъществява необходимият контрол от работодателите на мините по отношение състоянието на крепежните конструкции на действащите минни изработки и своевременен ремонт на същите, поради което на много места се експлоатират изработки с реална опасност от пропадане и затрупване на хора и техника – това състояние е характерно за почти всички подземни рудници поради липса на персонал за поддържането на тези съоръжения.
- ❖ Не се изолират с постоянни прегради ликвидирани и непроветрявани минни изработки.
- ❖ Електро- и механонеобезопасени машини и съоръжения;
- ❖ Сериозно нарушение на нормативната база в част от предприятията за производство на химични продукти е експлоатацията на нерегистрирани съоръжения с повишена опасност, неосигуряването на периодични технически прегледи на същите и липса на правоспособен персонал, който да ги обслужва. Често срещано нарушение е, че контролноизмервателните уреди на съоръжения с повишена опасност не са метрологично осигурени.

- ❖ Експлоатират се кранове, кари и т.н. без изправна звукова и светлинна сигнализация.
- ❖ Не се класифицират местата, където може да възникне експлозивна атмосфера по зони, липсват необходимите знаци и предупредителни надписи.
- ❖ Основен проблем за почти всички предприятия от химическата промишленост, металургията, складовете и базите за леснозапалими и горими течности е защитата от корозия на металните корпуси на технологичното оборудване, различните тръбопроводи, метални естакади, стоманобетонени конструкции и т.н. В предприятията липсват разработени единни програми за защита срещу корозия.
- ❖ Поддържането на работното оборудване не се осъществява според изискванията на техническата и съпроводителната документация, подценява се извършването на необходимите планови прегледи и ремонти на съоръженията, както и не се извършват необходимите периодични прегледи на машините и съоръженията. В много случаи извършваните ремонти са само аварийни.
- ❖ Не се осигурява необходимата техническа безопасност на работното оборудване по време на неговото обслужване (най-често се работи при липса на предпазни устройства и ограждения, осуетяващи достъпа до опасните зони, липсват блокировки). Използва се ел. оборудване, неотговарящо на нормативните изисквания за работните зони и помещения с повишена влажност и излишък от пара, използват се осветителни инсталации и тела без необходимите елементи за достигане съответната степен на защита.
- ❖ Липсва или е ниска ефективността на използваните средства за колективна защита – общообменни вентилации или аспирационни системи.

Анализът на резултатите от извършените проверки показва, че през последните години се наблюдава положителна промяна по отношение стремежа към изпълнение на нормативните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работещите. Независимо от трудностите, произтичащи от тежката икономическа обстановка, в голяма част от проверените предприятия при отделни производства и работни места са подобрени условията на труд, свързани с микроклимата на работната среда и въвеждане на нови технологии, при които източниците на опасности за работещите е сведен до минимум. Нови съоръжения, работно оборудване, инсталации и производства са въведени в „КЦМ“ АД, „София Мед“ АД, Алкомет“ АД, „Аурубис България“ АД, „Асарел Медет“ АД, „Елаците Мед“ АД, „Леярмаш“ АД, „Етем България“ АД, „Промет Стийл“ АД, „Лъки инвест“ АД, и др.

Проверки на големи строителни обекти

През 2014 г. се извършиха 937 проверки по спазване на трудовото законодателство на големи строителни обекти от национално значение: автомагистрала „Марица“, „Струма“, „Хемус“, големи строителни обекти: „Метрополитен“, „Девня цимент“ АД, „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД, и строителни обекти с голям обем земни (изкопни) работи. Констатирани са 4166 нарушения, за отстраняването на които са дадени 4097 задължителни предписания. Съставени са 156 АУАН, спрени са от експлоатация 37 участъка, работни места, машини и съоръжения и са дадени 8 предписания за въвеждане на специален режим за безопасна работа, с които пряко се застрашава животът и здравето на работещите.

Един от акцентите на проверките бе идентификацията на дейностите, свързани с опасност от падане от височина, и съответстващите им мерки за

обезопасяване и по-специално безопасността на контурите на плочи, технологичните отвори, стълбища, шахти и т.н.; скелета и платформи (вкл. достъп, парапети, начин на оформяне на работните площадки на скелета, люлки и др.); наличие и използване на ЛПС за защита от падане от височина; безопасност на проходи, мостчета и пасарелки.

Друг акцент на проверките бе осигурената безопасност срещу удар от падащи предмети (по-специално наличието на предпазни козирки, мрежи, бордови дъски, ЛПС (каска)), както и на опасната зона около работното оборудване.

През 2014 г. се увеличиха трудовите злополуки, предизвикани от затрупване от земни маси. След анализ на причините за възникналите трудови злополуки се организира и проведе извънредна кампания в отрасъл „Строителство“. По време на проверките бяха проверени мерките, които предприемат работодателите за обезопасяване на изкопи с дълбочина, по-голяма от 1,5 м, изразяващи се в наличие на подходящо укрепване на изкопа или друг вид обезопасяване, защитно ограждане и сигнализация (вкл. през тъмната част от денонощието); безопасен достъп до изкопа; безопасно депониране на земна маса и строителни материали; работеща в близост до изкопа строителна механизация и т.н.

Резултатите от проверките показват, че голяма част от строителните обекти нямат проекти за временна организация на движението, а там, където има такива – те не са актуални. На строителни обекти, на които се извършват довършителни работи, значително е завишен рискът от падане от височина и поражение от електрически ток.

От анализа на резултатите от осъществения контрол могат да се очертаят следните изводи и тенденции:

- По време на проверките работодателите предприемат необходимите мерки за осигуряване на безопасност при извършване на строително-монтажните дейности, но в процеса на работа мерките за безопасност се занижават.
- Допускат се голям брой нарушения по ел. безопасността при работа – незаключени ел. табла, липса на измервания за електробезопасност, незащитени захранващи кабели и други.
- Работодателите осигуряват лични предпазни средства на работниците, но остава проблем използването им. Установява се, че се допускат до работа на строителните обекти работещи без да са екипирани с определените в оценката на риска лични предпазни средства.
- Неукрепени по подходящ начин изкопи или оформяне на откоси.
- Небезопасени срещу падане от височина изкопи, контури на плочи и конструктивни отвори.
- Не са осигурени стълби за слизане и качване в изкоп, които да са с широчина 0.7 м и дължина 1.0 м над ръба на изкопа.
- Складираны земни маси и строителни материали в зоната на естественото срутване на откоса на изкопа.
- Преминаване на хора и МПС в обсега на действие на строителните машини.

- Неосигурена схема на временната организация и безопасност на движението по транспортните пътища и пешеходни пътеки на строителната площадка и подходите към нея.
- Работодателите не застраховат за риска „трудова злополука“ новоназначените работници.
- Негативна тенденция в строителния бранш е тежкостта и ниската култура на работещите, което води до риск от повишаване на травматизма в строителството.
- Предвид високия риск при извършване на строителни работи, проверките на строителните обекти и предприятия са изключително необходими и полезни за налагане спазването на нормативните изисквания и правила за здравословни и безопасни условия на труд при извършване на строително-монтажни дейности.
- Осъществяването на постоянен контрол в тези предприятия, както и даваните съвети и консултации по време на проверките, допринасят за повишаване на културата на безопасността на труда както на работодателите, така и на работниците.

Трудов травматизъм

Трудовият травматизъм е един от критериите, по който Инспекцията по труда планира дейността си, съобразно ресурса, с който разполага.

Анализът на травматизма през 2014 г. показва, че през годината се е увеличил броят на работещите, пострадали при трудови злополуки, спрямо предходната година. През 2014 г. в страната са регистрирани общо 2807 трудови злополуки, което е увеличение с 39 броя в сравнение с 2013 г.

От общия брой трудови злополуки 1325 (или 47,2%) са станали в 12 от 88-те икономически дейности в Р България. Най-често трудови злополуки са допуснати в предприятия с производствен характер, строителство и сухопътен транспорт („Държавно управление“ – 173 бр., „Сухопътен транспорт“ – 169 бр., „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 149 бр., „Хуманно здравеопазване“ – 121 бр. и др.).

За годината, от общия брой трудови злополуки, 118 случая са с летален изход (от тях 101 са по чл. 55, ал. 1 от КСО) и 12 случая са довели до трайна инвалидност. Загубени са 132 419 календарни дни от трудови злополуки.

През 2014 г. са извършени 1634 проверки в предприятия, оказващи съществено влияние върху нивото на трудовия травматизъм в страната. Тези проверки са реализирани в 1514 предприятия със 132 472 заети лица в тях. При извършване на проверките са обхванати освен предприятия с висок трудов травматизъм и редица други предприятия, регистрирали трудови злополуки през годината. Констатирани са общо 8911 нарушения, като 6431 от тях са нарушения на нормите в областта на здравословните и безопасни условия на труд. За отстраняване на тези констатирани нарушения инспекторите по труда са приложили 8646 принудителни административни мерки, в т.ч. спрени от експлоатация 81 броя машини и съоръжения, застрашаващи живота и здравето на хората.

От гледна точка превенция на трудовите злополуки, е много важно да се анализират причините за тях. **По-характерни причини за допуснатите по-тежки злополуки са: нарушаване на технологичните изисквания при извършване**

на определени работни операции, неправилна организация на работата по работните места и недостатъчни приложени мерки за безопасна работа, необезопасени работни зони и площадки, в т.ч. при работа на височина, нарушаване на основни правила по безопасност на труда при ръчно извършвани работни операции и използване на неподходящи механични ръчни инструменти.

Смъртните злополуки, възникнали през 2014 г., за пореден път показват, че опасното поведение на пострадалия до голяма степен оказва влияние за възникването им, т.е. до голяма степен човешкият фактор е определящ. В много от случаите работещите осъзнават опасността, но я подценяват и съзнателно пренебрегват нормите за безопасност, понякога притиснати и от определените срокове за изпълнение на работата. Този ефект допълнително се утежнява и от занижения контрол от страна на работодателя и длъжностните лица, осъществяващи възпиращ и коригиращ контрол от името на работодателя.

Не са малко случаите, в които работещият съзнава, че работата е опасна, но трябва да реши дилемата дали да се възползва от правата си и да откаже да я извърши, с вероятни неприятности по-късно, или да работи с надеждата, че нищо лошо няма да му се случи. Този избор понякога е с фатални последици.

Най-високо ниво на пренебрегване на нормативните изисквания и високо ниво на формализъм се наблюдава при извършване на инструктажите и обучението. Тяхната цел е работещите да придобият както знания и умения за безопасна работа, така също и мотивация за това.

Всичко изброено по-горе показва, че опасното поведение от страна на пострадалите работници и служители е в пряка зависимост от управленската среда.

2. Нарушения на трудовоправните норми

При извършените през 2014 г. 52 543 проверки са установени общо 130 503 нарушения на нормите, регулиращи възникването, изменението, изпълнението и прекратяването на трудовите правоотношения /ТПО/, разпределението на работното време, заплащането на труда.

Отрицателно влияние върху спазването на трудовото законодателство в областта на трудовите правоотношения оказва общото състояние на икономиката в условия на икономическа криза в страната.

Въпреки продължаващата обща стагнация в икономиката, през 2014 г. се забелязва известно оживление в някои икономически дейности. Между тях е и строителството, като принос за това имат и изгражданите обекти по проекти, съфинансирани по програми от Европейския съюз.

В големите предприятия от всички икономически дейности трудовите правоотношения възникват и се осъществяват в съответствие с Кодекса на труда (КТ) и нормативните актове по неговото прилагане. Значително по-често се установяват нарушения на нормите, регулиращи ТПО, в микро- и малки предприятия, особено в тези, в които се извършва проверка за първи път.

През отчетния период продължава наблюдаващата се и през 2013 г. тенденция на свиване на дейността на малките и средни предприятия и съответно намаляване числения състав на работещите.

Основна причина за допускане на нарушения в малките и средни предприятия е липсата на финансови средства в условията на криза. Други причини са липсата на

добре подготвени кадри в областта на човешките ресурси, стремеж да се осигури рентабилност на предприятието, като се спестят разходи за осигуровки, и др.

Най-много нарушения по осъществяване на ТПО са установени в икономически дейности (ИД) „Търговия на дребно“ – 42 392 броя (32,5% от общия брой констатирани нарушения по трудови правоотношения); „Ресторантьорство“ – 17 383 броя (13,3% от общия брой констатирани нарушения по трудови правоотношения); „Производство на хранителни продукти“ – 5842 броя (4,5%); „Сухопътен транспорт“ – 5462 броя (4,2%); „Търговия на едро“ – 4965 броя (3,8%); „Строителство на сгради“ – 4368 броя (3,3%); „Производство на облекло“ – 4265 броя (3,3%); „Хотелиерство“ – 3201 броя (2,5%); „Други персонални услуги“ – 3078 броя (2,4%) и „Дейности по охрана и разследване“ – 2929 броя (2,2%).

Най-голям относителен дял през 2014 г. от общия брой констатирани нарушения по трудови правоотношения имат нарушенията на разпоредбите, уреждащи спазването на работното време, почивките и отпуските – 20,9 % (27 229 броя), докато през 2013 г. техният брой е 25 994.

Най-много нарушения от този вид са установени в предприятията от икономически дейности:

- „Търговия на дребно“ – 9705 броя (35,6% от общия брой нарушения на работното време, почивките и отпуските);

- „Ресторантьорство“ – 4223 броя (15,5%);

- „Сухопътен транспорт“ – 1242 броя (4,6%);

- „Производство на хранителни продукти“ – 1190 броя (4,4%);

- „Търговия на едро“ – 1045 броя (3,8%);

- „Производство на облекло“ – 754 броя (2,8%);

- „Хотелиерство“ – 731 броя (2,7%).

Констатираните нарушения на разпоредбите на КТ, уреждащи работното време, почивките и отпуските, са свързани с неспазване от страна на работодателите на изискванията за установяване на разпределението на работното време в правилника за вътрешния трудов ред; изготвяне на типов правилник за вътрешния трудов ред, който не отразява спецификата на работа в обекта; в обектите не се държат на разположение на контролните органи екземпляр от правилника за вътрешния трудов ред и документи, свързани с разпределението на работното време, в т.ч. поименни графици за работа за периода, за който е установено сумираното изчисляване на работното време, заповеди за въведено сумирано изчисляване на работното време, заповеди за полагане на извънреден труд. Установени са 57 случая на работещи, преминали от непълен на пълен работен ден след намеса на органите на ИА ГИТ. В икономическите дейности „Хотелиерство“, „Ресторантьорство“ и „Търговия на дребно“ често не се спазват междудневната и седмичната почивка.

При въведено сумирано изчисляване на работното време често срещани нарушения са:

- ✓ работодателите допускат работещите при сумирано отчитане на работното време да полагат труд повече от 12 часа на работна смяна;

- ✓ графиците за работа при сумирано изчисляване на работното време са фиктивни и не съответстват на действително отработеното време от работниците;
- ✓ не се превръщат отработените нощни часове в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното и нощното работно време, установени за подневно отчитане на работното време за съответното работно място;
- ✓ нарушения по спазване на междудневната и седмичната почивка;
- ✓ утвърдените поименни графици за периода на сумираното отчитане на работното време не се съхраняват най-малко 3 години след края на периода.

През последните години масово в предприятията от икономическа дейност „Ресторантьорство“ и „Търговия на дребно“ се прилага сумирано изчисляване на работното време. Именно при тях са констатирани най-голям брой нарушения, свързани с работното време и почивките.

Констатираните през 2014 г. нарушения, свързани с осигуряването на междудневна и седмична почивка, в размерите, които се регламентирани в КТ, се срещат най-вече в предприятията със сезонен характер на работа, както и в предприятията, в които се работи на сменен режим на работа.

За ИД „Търговия на дребно“ е характерно полагането на значителен брой часове извънреден труд от работниците и служителите, както и неспазване на регламентирани периоди на работа и почивка.

В предприятията от ИД „Дейности по охрана и разследване“ продължава да е характерна работа на 24-часов сменен режим, като често продължителността на смяната надвишава 12 часа. Много често на обектите полагат труд по-малък брой хора от необходимите за осигуряване на денонощна охрана и в тази връзка се допуска полагането на голям брой часове извънреден труд.

За ИД „Сухопътен транспорт“ продължава да е характерно полагането на значителен брой часове извънреден труд от водачите на товарни и пътнически превозни средства в градския транспорт и при междуградските превози, както и неспазване на регламентирани периоди на работа и почивка на екипажите на превозните средства.

При упражнени контрол през 2014 г. са констатирани случаи на едностранно разпореждане от работодателя за ползване на неплатен отпуск от работниците. Това се извършва с устна заповед на работодателя, в нарушение на изискванията на трудовото законодателство, или чрез принуждаване на работниците да отправят писмени искания за ползване на неплатен отпуск под заплаха за уволнение или неизплащане на вече станали дължими възнаграждения.

През 2014 г. на второ място по брой се нареждат нарушенията, свързани с възникване на трудовите правоотношения – 22 695 броя, докато през 2013 г. техният брой е 23 226.

През отчетния период се запазва тенденцията, установена през последните 2-3 години най-голям брой нарушения да са свързани с непълноти в съдържанието на трудовите договори – 10 844 броя (47,8% от общия брой нарушения по възникването на ТПО). За сравнение през 2013 г. са констатирани 10 747 броя нарушения от този вид.

Най-често тези нарушения са следните: непосочено в трудовия договор място на работа, непосочен срок на предизвестие, както и размер на основния платен годишен отпуск или периодичност на изплащане на трудовото възнаграждение.

Икономическите дейности, в които са установени най-много нарушения по възникването на трудовите правоотношения, са:

- „Търговия на дребно“ – 6272 броя (27,6%).
- „Ресторантьорство“ – 2777 броя (12,2%).
- „Образование“ – 1107 броя (4,9%).
- „Строителство“ – 1049 броя (4,6%).
- „Производство на хранителни продукти“ – 964 броя (4,2%).
- „Производство на облекло“ – 826 броя (3,6%).

Немалък брой нарушения по възникване на ТПО са констатирани още и в икономическите дейности „Търговия на едро“, „Хотелиерство“, „Сухопътен транспорт“ и други.

В сравнение с 2013 г., когато са констатирани 2993 броя нарушения относно работа на лица без сключени писмени трудови договори и неизпълнение на задължението на работодателя да подава в 3-дневен срок от сключване или изменение на трудовия договор, или в 7-дневен срок от неговото прекратяване, уведомление за това до съответната ТД на НАП, през отчетния период са констатирани 2381 броя нарушения. Данните сочат намаляването им с 612 броя. Най-много нарушения от този вид са установени в следните икономически дейности: „Ресторантьорство“, „Търговия на дребно“, „Строителство“, „Производство на хранителни продукти“ и „Производство на облекло“.

Във връзка с осъществения контрол относно работа на лица без сключени писмени трудови договори особено обезпокоителни са случаите, в които самите работници не желаят да подпишат писмен трудов договор, с оглед възможността да ползват обезщетението при регистрация като безработни и помощи по реда на социалното подпомагане едновременно с получаване на трудово възнаграждение, както и случаите, при които се сключват договори на непълнен работен ден и възнаграждение на установените минимума.

При извършване на инспекционната дейност е установено, че немалка част от работодателите сключват граждански договори с лица, които работят с определено работно място, определено работно време и срещу определено заплащане, чрез които се прикриват трудови правоотношения.

Продължава тенденция, установена през последните години, за сключване на трудови договори със задна дата и регистрация в НАП в деня на проверката от органите на ИА ГИТ на място или на следващия ден. Причина за това е, че след като се извърши проверка по работни места от инспекторите по труда, работодателите оформят писмени трудови договори с дата на сключване ден-два преди проверката и подават уведомленията 1-2 часа след като тя е извършена. Нерядко при проверките работещите декларират, че не са подписвали трудови договори, а впоследствие такива се представят от работодателите, а в други случаи се представят трудови договори, справки от НАП, заповеди за прекратяване и други документи, съставени от счетоводната фирма, които не са предоставени за подпис на работещите и не им е даден екземпляр от тях.

През 2014 г. са констатирани 43 нарушения, свързани с приемане на работа на непълнолетни лица без разрешения от инспекцията по труда, като за допуснатите нарушения са подадени сигнали до прокуратурата. Традиционно най-голям брой нарушения са констатирани в икономически дейности „Ресторантьорство“, „Търговия на дребно“ и „Производство на хранителни продукти“.

На трето място през 2014 г. са констатираните нарушения на разпоредбите по предоставяне на документи, свързани с трудовите правоотношения – 19 583 броя, докато през 2013 г. техният брой е 23 062.

Констатираните нарушения са свързани с невръчване на длъжностна характеристика при сключване на трудовия договор; непредоставяне от страна на работодателя на работника или служителя на справки, свързани с трудовото правоотношение; неоформяне и невръчване своевременно на трудова книжка при прекратяване на трудовия договор.

Най-много нарушения от този вид са констатирани в следните икономически дейности: „Търговия на дребно“ – 6626; „Ресторантьорство“ – 2742; „Производство на хранителни продукти“ – 852; „Сухопътен транспорт“ – 768 и „Търговия на едро“ – 758.

През 2014 г. на четвърто място по брой се нареждат нарушенията по заплащане на труда. Забелязва се тенденция за намаляване на броя им. Установените през отчетния период нарушения по заплащането са 16 150 броя, което е 12,4% от общия брой констатирани нарушения по осъществяване на трудови правоотношения. Данните сочат намаляване на този вид нарушения през 2014 г. с 8951 броя, като през 2013 г. нарушенията по заплащането на труда са били 25 101 броя.

Продължаващата икономическа криза в страната, както и голямата междуфирмена задлъжнялост, се отрази и на заплащането на труда на работниците и служителите.

Във връзка със заплащането на труда често установявани нарушения през 2014 г. в предприятия, които работят при сумирано изчисляване на работното време, е незаплащането на труда за работа на официални празници - не по-малко от удвоения размер на уговореното трудово възнаграждение.

Икономическите дейности, в които са установени най-много нарушения по изплащане на трудовите възнаграждения, са:

- „Търговия на дребно“ – 3527 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 4381 броя.

- „Ресторантьорство“ - 1842 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 2886 броя.

- „Сухопътен транспорт“ - 1249 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 1340 броя.

- „Дейности по охрана и разследване“ - 1181 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 1343 броя.

- „Производство на хранителни продукти“ - 828 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 1332 броя.

- „Строителство на сгради“ - 593 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 1480 броя.

- „Хотелиерство“ - 367 нарушения, докато през 2013 г. са констатирани 813 броя.

В икономическа дейност „Търговия на дребно“ нарушенията по заплащането на труда се допускат основно от работодатели в малки и средни предприятия. В такива предприятия са и установените случаи на забава в изплащането на трудовите възнаграждения и неизпълнение на задълженията за гарантиране на установения минимален размер на трудовите възнаграждения.

Констатираните нарушения, свързани със заплащането на труда, са: забавяне изплащането на трудовите възнаграждения на работниците и служителите; липса на вътрешни актове по организация на работната заплата и непълноти в тяхното съдържание, неизплащане с увеличение на положен нощен и извънреден труд и други. Продължителността на периода на забавяне изплащането на трудовите възнаграждения рядко надхвърля 2-3 месеца.

През 2014 г. са констатирани 425 нарушения на разпоредбите на КТ, свързани със специалната закрила на работниците и служителите с намалена работоспособност, докато през 2013 г. техният брой е 339. В тези нарушения са включени и нарушенията на нормите на Закона за интеграция на хората с увреждания.

През отчетния период констатираните нарушения на други норми от КТ са 23 349 броя (17,9% от общия брой констатирани нарушения по трудови правоотношения за периода).

Констатираните нарушения предимно са свързани със задълженията на работодателя да предостави на работника или служителя извлечения от ведомостите за заплати и други документи, свързани с трудовото правоотношение. Често срещано нарушение от страна на работодателите е, че при прекратяване на трудовото правоотношение не вписват своевременно в трудовата книжка данните, свързани с прекратяването, или неправомерно я задържат.

От извършените проверки през отчетния период се налагат следните изводи:

И през 2014 г., както и през предходната година, основният проблем на предприятията е липсата на достатъчен финансов ресурс в условията на криза. Голяма част от предприятията продължават да развиват своята дейност при нарушен производствен ритъм, което е сериозна предпоставка за допускане на нарушения в областта на трудовите правоотношения. Запазва се тенденцията, установена през 2013 г., констатираните нарушения по заплащането на труда основно да се изразяват в забавяне изплащането на трудовите възнаграждения на работниците и служителите.

Продължава практиката работодателите да наемат на работа работници без да сключват с тях писмени трудови договори. Прави впечатление, че тези нарушения са установени в микро- и малки предприятия с персонал до 5-6 човека и при работа през нощта, като се разчита, че няма да бъде осъществен контрол.

Като нерешени проблеми могат да се посочат:

Поради задълбочаването на кризата много фирми официално са предприели процедури по несъстоятелност или фалит и в тези случаи правомощията на контролните органи са ограничени.

Продължава порочната практика на изплащане на трудово възнаграждение в размер над официално обявения (плащането на част от трудовото възнаграждение „под масата“) и свързаното с това плащане на социални и здравни осигуровки върху възнаграждения по-ниски от действителните.

Проблем при инспектирането се оказва откриването на недобросъвестните работодатели. Не са редки случаите на препродажба на фирмите на неграмотни лица, които формално приемат всички пасиви на дружеството срещу определено заплащане. На практика тези „работодатели“ не разполагат с документацията на фирмата, включително и с трудови досиета, ведомости за заплати и др., и реално не могат да изпълнят задълженията на работодателите, свързани с прекратяването на трудовото правоотношение, оформянето на трудовата книжка или издаването на необходими документи. Част от същите са без постоянна адресна регистрация и осъществяването на контакт с тях се оказва невъзможно, а в случаите, когато се осъществи връзка, е безпредметно прилагането на ПАМ и безрезултатно търсенето на административнонаказателна отговорност.

3. Нарушения по спазване на законодателството за насърчаване на заетостта

3.1. Законосъобразно извършване на посредническа дейност по наемане на работа

Анализът на данните от извършените проверки показва, че през последните 2 години се увеличава броят на нарушенията, като практиката за интензивен контрол на дейността на регистрираните посредници, както и на фирмите със съмнения за предоставяне на посреднически услуги без регистрация, продължава. Видно от резултатите от инспекционната дейност през 2014 г. броят на нарушенията, отнасящи се до условията и реда за извършване на посредническа дейност по наемане на работа, като цяло (526 нарушения, от които 519 на посредници с регистрация и 7 на посредници без регистрация) са значително повече от установените нарушения през 2013 г. (218 нарушения). Най-много нарушения са установени от Д ИТ Варна – 153 бр., Д ИТ София – 149 бр. и Д МТМ – 142 бр. Съставени са общо 51 АУАН, от които 4 за извършване на посредническа дейност без регистрация и 47 за посредническа дейност с регистрация.

Причините за тази тенденция към увеличаване броя на нарушенията са свързани с осъществявания от контролните органи на ИА ГИТ засилен контрол и нарастващия брой на постъпили искания и сигнали както от граждани, така и от институции и ведомства.

При предоставянето на посреднически услуги по наемане на работа за чужбина е характерно, че нарушенията се констатират основно във фирмите, притежаващи регистрация (издадено удостоверение от Агенция по заетостта), като причините за преобладаващата част от установените нарушения са свързани със съзнателното неспазване на нормативните изисквания, с цел създаване на условия за измама на търсещите работа лица. Допуснатите нарушения се свеждат основно до:

› не се водят регистри на търсещите работа и устроените на работа лица във всеки офис, разкрит от посредника;

› посредникът не е представил в Агенцията по заетостта информация за регистрираните и устроените на работа лица за съответното отчетно тримесечие;

› на търсещите работа лица се предоставят посреднически услуги по насочване и подпомагане за започване на работа в чужбина без посредникът да има сключен посреднически договор с чуждестранен работодател;

› посредникът не е сключил посреднически договори с търсещи работа лица, респ. сключеният договор не съдържа всички реквизити, посочени в НУРИПДНР;

› при реклама и/или публикуване на обяви за работа посредникът не е обявил номера, под който е регистриран за извършване на посредническа дейност, срока на регистрацията и номера на регистрирания посреднически договор за наемане на работа, както и посредникът рекламира и/или публикува обяви за работни места, за които няма заявки от работодатели;

› на търсещите работа лица преди заминаването от Република България не се представя подписан индивидуален договор за наемане на работа от чуждестранния работодател, респ. от корабоприитежателя, придружен с превод на български език;

› събират се такси от търсещите работа лица под формата на услуги за превод и легализация или осигуряване на квартира и транспорт.

Запазва се и тенденцията, очертала се през предходния отчетен период, някои посреднически фирми да пренасочват дейността си към консултиране и подпомагане на лица за регистрация и осъществяване на дейност като самонаети (self employed), „О Пеар“ и др. дейности, които остават извън обхвата на осъществявания от ИА ГИТ контрол.

Допуснатите нарушения на законодателството в областта на заетостта касаят именно подобни случаи, при които наличните обстоятелства и факти пораждават основателно съмнение, че с подобни договори за консултиране относно регистрация като самонаето лице или насочване към обучение, в действителност се прикриват посреднически услуги по наемане на работа. Тази незаконосъобразна дейност много трудно се установява и доказва по безспорен начин, особено ако липсва съдействие от страна на търсещите работа лица.

Значителни трудности създават и обявите за работа в чужбина, публикувани в интернет сайтове или в други средства за масово осведомяване, в които е посочен единствено телефонен номер или e-mail адрес за връзка с посредника/лицето, предлагащ работа. В тези случаи, за да е възможно осъществяването на ефективен контрол от страна на ИА ГИТ, е необходимо да се търси съдействието на органите на МВР, което отнема допълнително време и удължава крайния срок на приключване на проверката и предприемане на мерки от компетентността на Инспекцията.

По-голяма част от постъпилите (общо 195 бр.) през миналата година искания и сигнали от граждани срещу фирми и физически лица са във връзка с незаконосъобразно предоставени посреднически услуги по наемане на работа в чужбина (43 броя), в резултат на прилагани спрямо тях измамни схеми чрез обяви за самонаемане в чужбина, основно в Обединеното кралство и Германия. За предлаганата работа от кандидата се взема такса от 400-500 паунда, за да се подпомогне регистрирането му като лице извършващо дейност на свободна практика. След като заплатят сумата лицата, пристигнали в самата държава, на място установяват, че няма работа за тях. Всъщност условията за регистрация като самонает в Обединеното кралство не са толкова сложни и всеки може да се запознае с тях и да се регистрира абсолютно безплатно чрез интернет.

В тази връзка и с цел превенция на незаконната заетост и трудова експлоатация през 2014 г. на електронната страница на ИА ГИТ периодично бяха

публикувани подробни информации относно: същността на „AU PAIR“ програмите, условията за регистрация на български граждани като самонаети в Обединеното кралство, работа в Германия и др.

Освен по сигнали на потърпевши, от Дирекция „Международна трудова миграция“ са извършени и 2 проверки по сигнали от Националната комисия за борба с трафика на хора, съдържащи данни за трудова експлоатация на български граждани, изпратени на работа в Германия и Швейцария. По сигнали от НКБТХ са извършени проверки и на 3 дружества, изпращащи български граждани по програма „AU PAIR“. При една от фирмите е установено, че изпратеното лице не отговаря на възрастовите ограничения на програмата, както и че планираното време за оказване на помощ на семейството надвишава определената в Споразумението „AU PAIR“ максималната продължителност. За констатираното нарушение е потърсена административнонаказателна отговорност.

В случаите на подадени сигнали от граждани, при които в рамките на инспекционната дейност не е възможно да се установят данни за фирма или конкретно лице, извършили нарушението, или са налице данни за друго закононарушение, извън компетентността на инспекцията, ИА ГИТ своевременно уведомява съответните органи, в т. ч. прокуратурата, МВР, Националната комисия за борба с трафика на хора и др. Освен това Инспекцията по труда се е самосезирала след публикации или репортажи в медиите или е инициирала проверки по повод на постъпила информация от други органи.

По повод постъпило в ИА ГИТ Постановление на Софийска градска прокуратура и с оглед изпълнение на чл. 10 от ЗР на НУРИПДНР през месец май 2014 г. бяха извършени поредица от проверки на регистрирани посредници по наемане на работа на морски специалисти. Най-голям брой проверки са извършени от Д ИТ – Варна, съвместно с инспектори от Д МТМ. Проверени са 53 офиса на регистрирани посредници по наемане на работа на морски специалисти на територията на гр. Варна. Сред най-често установените нарушения са липса на сключени посреднически договори с търсещите работа лица. Резултатите от всички проверки показват, че дейността на фирмите-посредници по наемане на работа на моряци, като цяло се осъществява съобразно изискванията на Морската трудова конвенция от 2006 г. Констатираните нарушения са свързани главно с непълнота в индивидуалните трудови договори на моряците по отношение на липсата на някои задължителни реквизити, както и на декларация, удостоверяваща предоставянето на индивидуални трудови договори за наемане на работа, сключени между корабоприетеля и моряците преди заминаването им от Република България. Не са установени данни за наличие на дублирани договори с моряците, което беше основанието за инспекционната кампания. При проверките не са констатирани нарушения, отнасящи се до трудовото възнаграждение на моряците.

През 2014 г. посредническите фирми са проверявани и във връзка с постъпила от АЗ информация със списъци на посредници, които не са подали тримесечни справки за търсещите и устроените на работа лица. В повечето случаи посредническите фирми, които не са подавали справки в АЗ, са проверявани за първи път, отскоро са започнали да извършват такава дейност, реално не извършват или са преустановили извършването на такава и поради тази причина са пропуснали да подадат информация до АЗ за липсата на регистрирани търсещи и устроени на работа лица за Р България и за чужбина. След изменението на законодателството, което премахва това задължение, нарушенията от този вид няма да възникват в следващите години. Друга причина се явява фактът, че немалка част от посредниците, които не подават справки по чл. 26а, не могат да бъдат открити на публикуваните в официалния сайт на АЗ адреси на офиси за извършване на

посредническа дейност. При проверка на място от страна на контролните органи на ИА ГИТ се оказва, че тези офиси не се стопанисват от регистрираните посредници, не са открити законни представители, а и няма подадени уведомления до АЗ за промяна на съществуващите офиси или за разкриването на нови такива. В същото време прави впечатление, че при направена справка се установява, че такива посредници подновяват удостоверението си за регистрация.

През 2014 г. са установени нерегистрирани в АЗ посреднически договори, както от лица изпращащи работници в чужбина, така и за изпращащи моряци. След направените изменения в действащото законодателство остава задължението за сключване на такъв договор, но контролът относно наличието му е възложен изцяло на ИА ГИТ. Това обстоятелство ще обуславя извършването на все по-голям брой проверки, за да се установява спазването на изискванията за наличието му, както и за уговаряне на минималното заложено нормативно съдържание в него.

Другата законодателна промяна, която съществено изменя и контролната дейност на Инспекцията, е свързана с отпадане на изискването за воденето на регистри от посредниците за търсещите и устроените на работа лица. Значителен брой нарушения са установени от контролните органи през 2014 г. във връзка с незаверяването на тези регистри в териториалните дирекции на Инспекция по труда. След направената промяна, която е в сила през месец март 2015 г., регистрите ще се водят електронно, като ще бъдат организирани чрез информационната система на АЗ. Във връзка с извършването на контролна дейност, на служителите на ИА ГИТ ще бъде осигурен достъп до тях, което ще допринесе за по-ефективен и лесен контрол на посредниците.

Затруднение обаче ще се породи при събирането на информация относно реално действащите на пазара на труда посредници, тъй като регистрацията им, съгласно последните нормативни изменения, е безсрочна.

Прави впечатление, че фирми, които са се регистрирали като посредници впоследствие решават да се регистрират и като предприятие, осигуряващо временна работа.

3.2 Законосъобразно наемане и изпращане/командироване на български граждани на работа в държавите-членки и в трети държави в предприятия-ползватели или в качеството им на подизпълнители в съответствие с изискванията на Директива 96/71/ЕО.

При извършените през 2014 г. 117 проверки са установени общо 200 нарушения на законодателството, от които 162 бр. по Кодекса на труда и 38 бр. по Закона за насърчаване на заетостта.

При извършване на проверки за пръв път в предприятия, които осигуряват временна работа и предприятия ползватели, се установяват множество пропуски, които са свързани с реквизитите на договорите, сключвани между предприятията. Минималното законово изискуемо съдържание не винаги е налично в договорите, като в значителна част от тях липсва уговаряне на реда за ползване на отпуските и вида на първоначалното обучение на служителите. При извършване на последващи проверки тези нарушения са отстранени във всички проверени предприятия. Поради това обстоятелство извършването на проверки на новорегистрирани и започващи дейността си предприятия, които осигуряват временна работа, би допринесло за законосъобразното развитие на дейността им в бъдеще.

Констатираните 22 нарушения относно трудовите договори с предприятия, които осигуряват временна работа, са най-често свързани с това, че в трудовите

договори с работниците не е уговорено изпращането им за изпълнение на временна работа в предприятието ползвател.

Сравнително малък е броят на нарушенията, които са свързани с ограниченията за наемане на служителите в предприятията ползватели – само 2 случая, при които е нарушено изискването общият брой на работниците, изпратени от предприятие, което осигурява временна работа, да не бъде повече от 30 на сто от общия брой на работещите работници и служители в самото предприятие ползвател.

Малък е броят на предприятия, осигуряващи временна работа, които уговарят в договорите с работниците клаузи по отношение на тяхната бъдеща заетост в предприятията ползватели, забраняващи или водещи до невъзможност за възникване на трудово правоотношение между предприятието ползвател и работника или служителя по време или след изтичане на времето, за което той е изпратен за изпълнение на работата в предприятие ползвател. Установени са само 2 случая.

Чрез извършените проверки в обекти на контрол са установени 12 случая, в които има предоставяне на работна сила в предприятия ползватели от дружества, които осъществяват дейност като предприятия, осигуряващи временна работа, без реално да притежават регистрация в АЗ за извършване на тази дейност. При констатиране на това нарушение контролните органи задължително съставят акт за установяването му, като се спира възможността на нарушителите да получат последваща регистрация.

Във връзка със задълженията на предприятията, които осигуряват временна работа, са констатирани 24 нарушения, като в повечето случаи е установено, че предприятията за временна работа пропускат съществени реквизити при оформянето и връчването на актовете за изпращане на работниците в предприятията ползватели и не спазват задължението си като предприятия за временна работа да уведомяват писмено предприятията ползватели в чужбина за имената на работниците, които предстои да бъдат изпратени, не по-късно от един работен ден преди започването им на работа.

При осъществения контрол по спазване на задълженията на български предприятия ползватели са констатирани 11 нарушения, свързани с изискването да предоставят своевременно, на подходящо място в предприятието, писмена информация за свободните работни места и длъжности, с цел да се улесни достъпът на изпратените там работници до постоянна работа.

По отношение на нивата на основните трудови възнаграждения при проверките не са установени разлики, но при изпращането на работници в предприятието ползвател се установяват разлики в изплащането на допълнителните възнаграждения за нощен труд и за храна в размери, по-малки от установените за собствените работници.

След 30 юни 2014 г., по повод получена информация от Агенция по заетостта, бе проведена кампания и извършени проверки на предприятия, осигуряващи временна работа, които не са подали удостоверения за наличието или липсата на задължения към държавата или към общината и копия от застрахователните или банковите документи, които удостоверяват сключена групова застраховка в размер на 200 000 лева или банкова гаранция в размер на 200 000 лева за вземанията на работниците и служителите.

3.2. Законосъобразно наемане на работа чуждестранни граждани и приемането на командировани работници и служители от държави-членки на ЕС и от трети държави в предприятия на територията на Република България.

Общият брой констатирани нарушения е 25, като 8 от тях са по командироването на чужденци на територията на Р България и 17 по наемането на чужденци (6 са за наемане на работа на чужденци без разрешение за работа от Агенция по заетостта, 2 - за наемането на работа на незаконно пребиваващи на територията на Република България чужденци и 7 са свързани с краткосрочна заетост без разрешение за работа). Най-много са нарушенията, констатирани от Д ИТ Варна, Д ИТ Бургас и Д МТМ.

Във връзка с констатираните нарушения относно заетостта на чужденци в Република България са дадени общо 17 предписания, от които от Д ИТ София област – 4 предписания, Д ИТ Шумен – 4 и Д МТМ – 3. През отчетния период за констатираните нарушения са съставени общо 21 акта за установяване на административно нарушение. От тях 20 акта за установяване на административно нарушение по трудовата заетост на чужденци в България (13 акта са за наемане на работа на чужденци без разрешение за работа от Агенция по заетостта, 2 - за наемането на работа на незаконно пребиваващи на територията на Република България чужденци и 2 за краткосрочна заетост без разрешение за работа). Също така е съставен и 1 акт за установяване на административно нарушение във връзка с командироването на чужденци.

Най-голям брой са съставените актове от Д МТМ (5 бр.), Д ИТ Велико Търново (4 бр.) и Д ИТ Бургас (3 бр.) отнасящи се до трудовата заетост на чужденци в България.

Най-голям брой проверки по тази мярка са направени в предприятия от следните икономически дейности: „Ресторантьорство“ – 32 проверки; „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 30 проверки; „Производство на облекло“ – 15 проверки; „Хотелиерство“ – 13 проверки и „Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности“ – 10 проверки.

При извършването на този вид контрол голяма трудност представлява идентифицирането на местата, където работят чуждестранни граждани в качеството им на наети лица по трудови правоотношения или командировани в рамките на предоставяне на услуги. Резултатите от извършените проверки през 2014 г. сочат, че специализираната контролна дейност по наемането на работа на незаконно пребиваващи на територията на РБ чужденци, както и на наети и командировани, следва да се осъществява с представители на органите на МВР. Съвместните действия пораждат целения ефект, изразяващ се в осъществяването на ефективни и подходящи проверки, в съответствие с изискванията на законодателството по насърчаване на заетостта.

4. По спазване на законодателството в областта на ЗДСл

През 2014 г. са извършени 50 проверки по спазване на законодателството, свързано с държавната служба. Проверени са следните администрации: Министерство на регионалното развитие; Държавна агенция за бежанците при МС; Изпълнителна агенция по лекарствата; Регионална здравна инспекция – Стара Загора; Регионална здравна инспекция – В. Търново; Столична регионална здравна инспекция; Изпълнителна агенция „Морска администрация“; Изпълнителна агенция „Военни клубове и военнопочивно дело“, Столична община - Район "Изгрев"; Община Куклен; Община Родопи; Община Сунгурларе; Община Мъглиж и други.

Констатирани са общо 174 броя нарушения, като от тях 64 са свързани с оценяване на изпълнението на длъжността, ранговете и повишаването в длъжност на държавните служители; 50 – с документите по изпълнение на държавната служба; 21 - със заплащането; 11 - с отпуските на държавните служители и др. Дадени са 174 задължителни за изпълнение предписания на органите по назначаване.

Най-висок е относителният дял на нарушенията, свързани с оценяване на изпълнението на длъжността, ранговете и повишаването в длъжност на държавните служители – 36,8 % от общия брой нарушения по ЗДСл. На второ място са нарушенията, свързани с документите по изпълнение на държавната служба, следвани от нарушенията, свързани със заплащането на държавните служители.

Най-често срещани нарушения са:

Не се вписва датата на провеждане на междинната среща във формуляра за оценка на изпълнението; определяне на повече от 7 цели в индивидуалния работен план на служителя; служебните досиета не са комплектовани с попълнени и подписани формуляри за оценка на изпълнението на съответната длъжност; не са извършени необходимите вписвания в служебните книжки на държавните служители; в служебните досиета на държавните служители не се отразяват отпуските и други.

През отчетния период в ИА ГИТ са постъпили голям брой запитвания от граждани и администрации. В някои от случаите, в които са изложени твърдения за нарушения на законодателството по държавната служба, са извършени проверки и при констатирани нарушения от компетентността на Инспекцията са предприети административни мерки. По постъпилите запитвания от граждани и администрации на същите са изготвени отговори.

Основните теми на запитванията са във връзка с условията и реда за оценяване изпълнението на служителите в държавната администрация; с назначения и определяне на длъжности; с изменение и прекратяване на служебни правоотношения и изплащане на обезщетения.

От извършените проверки през отчетния период се налагат следните изводи:

Анализът на констатираните нарушения по спазване на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба и на правата и задълженията на страните по служебно правоотношение показва, че органите по назначаване са запознати със ЗДСл, както и с нормативните актове по прилагането му; в проверяваните държавни институции като правило се спазват законовите изисквания, свързани със ЗДСл. Допуснатите нарушения или пропуски се дължат на индивидуални некомпетентности или неотчитане на нови изисквания на законодателството.

Наложилата се практика през годините, свързана с това, че при осъществяване на инспекционната дейност от страна на контролните органи се провеждат консултативни срещи с органите по назначаване, както и с ръководителите на звена "Човешки ресурси", е довела до отчетените през 2014 г. положителни резултати.

5. Административнонаказателна отговорност

През 2014 г., както и през 2013 г., търсенето на административнонаказателна отговорност от лица, които нарушават нормативните разпоредби на трудовото законодателство, законодателството, свързано с изпълнението на държавната

служба, и на законодателството, свързано с посредническата дейност, бе една от формите за въздействие при допускане на нарушения на трудовото законодателство и средство за принуда те да спазват изискванията на нормативните актове. Такава отговорност е търсена от лица, които не изпълняват в срок дадените им предписания, допускат периодично да се повтарят едни и същи нарушения, умишлено заобикалят законовите разпоредби при наемането, използването и освобождаването на работна сила и създават пречки за реализирането на законовите правомощия на инспекторите.

През 2014 г. са съставени 9817 акта за установени административни нарушения (АУАН), при 13 107 през 2013 г.

Най-много АУАН са съставени в предприятия от икономически дейности: "Търговия на дребно" – 1747 бр., "Ресторантьорство" – 1458 бр., "Строителство на сгради" - 910 бр., "Производство на хранителни продукти" - 492 бр. и "Производство на облекло" - 408 бр.

През 2014 г. са съставени 953 АУАН на лица, допуснали неизпълнението в срок на дадени предписания. За създадени пречки на инспекторите да реализират проверките са съставени 86 АУАН.

Данните от инспекционната дейност през 2014 г. показват, че инспекторите по труда са проявили по-голяма взискателност към работодателите. Съставените АУАН са разпределени, както следва:

- на работодатели - юридически лица – 8386 бр. (85,4% от общия брой съставени АУАН);
- на еднолични търговци – 695 бр. (7,1%);
- на длъжностни лица – 374 бр. (3,8%);
- на работодатели - физически лица са съставени – 199 (2%);
- на работници и служители – 163 (1,7%).

За нарушаване на трудовото законодателство до Прокуратурата са подадени 84 сигнала, от които 61 сигнала са за констатирани нарушения по чл. 302 и чл. 303 от Кодекса на труда.

Съставените актове за нарушения на правните норми се разпределят, както следва:

- за нарушения на норми, регламентиращи осигуряването на ЗБУТ – 2428 бр., като 158 от тях са за неизпълнени предписания;
- за нарушения на норми, регламентиращи трудовите правоотношения – 7189 бр., като 793 от тях са за неизпълнени предписания;
- за нарушения на норми на ЗНЗ - 114 бр., като 2 от тях са за неизпълнени предписания.

През 2014 г. са връчени 8991 бр. наказателни постановления.

Влезлите в сила наказателни постановления през 2014 г. са 9355 бр. Сумата на санкциите от влезлите в сила наказателни постановления е 11 509 183 лева при 16 270 168 лева за 2013 г.

6. Решени искания и сигнали от граждани, ведомства и синдикални организации

Разгледани и решени в законоустановения срок са всички постъпили искания от граждани за допуснати нарушения на трудовото законодателство и законодателството по изпълнение на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебно правоотношение.

През 2014 г. в ИА ГИТ са постъпили 12 325 искания и запитвания, от които 9759 от граждани, 2488 от ведомства, фирми и ръководители на инспекторати в административните структури и 78 от синдикални организации на национално и регионално ниво.

Има случаи, в които недобросъвестни работници се обръщат към Инспекцията по труда с оглед търсене на административнонаказателна отговорност от работодателите за възникнали конфликти между тях на личностна основа. До голяма степен се решават възникналите трудови спорове. Наблюдава се нагласа от страна на работодателите да направят в някои случаи и компромиси, за да се удовлетворят исканията на работника.

Проблемите, които поставят гражданите в своите искания и запитвания през периода, са свързани основно с разпоредбите на Кодекса на труда и се отнасят най-вече до:

- неизплащане на дължимите трудови възнаграждения и обезщетения при прекратяване на трудовите правоотношения с работника и служителя;
- наемане на работа на лица без трудов договор;
- неначисляване и неизплащане на допълнителни трудови възнаграждения;
- полагане и незаплащане на извънреден труд;
- неиздаване на документи, удостоверяващи факти, свързани с прекратяване на трудовите правоотношения;
- реда и начина за ползване на платени и неплатени отпуски и други.

Едва 3% от исканията и запитванията на гражданите са в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд в предприятията.

7. Разрешителни режими

През 2014 г. от Дирекциите „Инспекция по труда“ са поискани 797 разрешения за уволнение на работници и служители, ползващи специална закрила по чл. 333 от КТ, и са дадени 429 предварителни съгласия по реда на посочения нормативен текст. Най-много искания за даване на предварителни разрешения за уволнение на работници и служители, ползващи закрила по чл. 333 от КТ, са постъпили от работодатели от следните ИД: „Държавно управление“; „Търговия на дребно“; „Образование“; „Сухопътен транспорт“; „Търговия на едро“.

Поискани са общо 2079 разрешения за наемане на работа по трудови правоотношения на лица до 18 години. От тях 121 са поискани за наемане по трудови правоотношения на лица до 16 години и 1958 – за лица, навършили 16 години. Дадени са общо 2005 разрешения за наемане на работа на лица до 18

години, като 108 разрешения са дадени за наемане на лица до 16 години и 1897 – за наемане на работа на лица, навършили 16-годишна възраст.

Най-много искания за даване на разрешения за наемане на лица до 18 години по трудови правоотношения са поискани от работодатели от ИД: „Хотелиерство“, „Ресторантьорство“, „Търговия на дребно“ и „Други персонални услуги“.

8. Вътрешен контрол и управление на ИА ГИТ

През 2014 г. служителите от отдел КИД са разгледали и решили общо 219 сигнала, в т.ч. са извършени проверки по 168 сигнала по чл. 107 от АПК. От тях 32 сигнала са за незаконни или неправомерни действия или бездействия, 23 са за нарушаване на служебните задължения и Кодекса за поведение на служителите в държавната администрация, 8 са за нарушаване на Вътрешните правила за организацията на работата и други 104 сигнала.

По отношение извършените проверки по подадени сигнали бе констатирано, че по-голяма част от тях са сигнали, касаещи неудовлетвореност на жалбоподателите от действията на инспекторите по труда и от отговорите на Дирекции „Инспекция по труда“. Сигналите са във връзка с подадени от лицата искания за отстраняване на допуснати спрямо тях нарушения на трудовото законодателство от работодатели, касаещи основно въпроси за неизплатени трудови възнаграждения и обезщетения, полагане на извънреден труд, неоформени документи при прекратяване на трудовото правоотношение и незаконното им уволнение. В голяма част от сигналите се твърди за тенденциозност при извършване на проверките и толериране на работодателите за сметка на работниците.

След изясняване на фактите и обстоятелствата по случаите и обсъждане на обясненията и възраженията на заинтересованите лица е установено, че повечето от постъпилите в отдел КИД сигнали са неоснователни, но има случаи на констатиране на пропуски от страна на контролните органи при осъществения контрол. Пропуските основно се изразяват в:

- неправилно установена фактическа обстановка при наличие на безспорни доказателства;
- непълнота на доказателствата – несъбрани всички относими и допустими доказателства за изясняване на случая;
- непълнота на отговори - непроизнасяне по всички поставени въпроси в исканията.

При констатирани пропуски са взети незабавни мерки за отстраняване на допуснатото нарушение или нецелесъобразно действие, за което са уведомени подателите на сигнала. Разпоредено е извършването на нови проверки за събирането на всички относими и допустими доказателства, които са от значение за изясняване на изложеното в сигналите.

Предприети са действия за преустановяване на подобна практика в дейността на Инспекцията по труда при извършвания контрол по спазване на трудовото законодателство.

Съгласно разпоредбите на АПК по анонимни сигнали не се образува производство. Независимо от това служители от отдел КИД отговорно и задълбочено се запознават с всички получени писма и сигнали на граждани и се предприемат действия в рамките на предвиденото от закона.

В изпълнение на изискванията на т. 2 от процедура „Докладване на сигнали за корупция и действията по проверка на същите“ на ИА ГИТ отдел КИД обобщава информацията от получените всяко тримесечие доклади от директорите на Д ИТ за осъществения от тях мониторинг и за предприетите от тях действия за превенция и противодействие на корупционни практики и поведение на служителите в съответната дирекция, както и техни предложения за превенция и противодействие на корупционни практики и поведение. Докладите са публикувани във вътрешния сайт на Агенцията.

9. Взаимодействие с други държавни контролни органи и социални партньори

През 2014 г. са извършени 2039 бр. проверки съвместно с представители на други контролни органи. Намесата на служители на МВР е потърсена при отказ на работещите да дадат информация за своята самоличност, при отказ на работодатели и длъжностни лица да им бъдат връчени призовки за извършване на проверки, актове и наказателни постановления, както и в случаите, при които управителите на дружествата не могат да бъдат открити, за да бъдат извършени проверки по спазване на трудовото законодателство. Най-често поводът за тези проверки е постъпили в Инспекцията по труда искания и сигнали. Органите на МВР предоставят информация за актуалните адреси на управителите на дружествата. Извършените съвместни проверки с органите на МВР са особено ефективни, предвид факта, че присъствието на полиция подпомага за по-бързото и безпроблемно обхождане на нощните сезонни обекти и описване на работещите в тях лица. Съвместно със служба КОС на МВР и органите на ПБЗН бяха проверени предприятия за производство и съхранение на взривни вещества и боеприпаси.

Съвместните проверки с КТИ създават добра възможност за посещение на по-голям брой предприятия в икономическите дейности „Растениевъдство и животновъдство“ и „Горско стопанство“, като се разширява и възможността за ползване на повече транспортни средства по време на кампании и до по-отдалечени места. Оказва се и взаимопомощ посредством информация за обектите на контрол и лицата, регистрирани като правоспособни за работа със земеделска и горска техника. Повишава се и ефективността на контрола поради наличието на свидетел при прилагане на принудителни административни мерки в случаите на констатирани нарушения от страна на работодателите.

Приоритет на съвместната работа с органите на НАП бяха въпросите, свързани с разкриваемостта на някои груби нарушения по заплащането на труда и налагане спазването на законоустановените разпоредби. Изключително ползотворна е съвместната работа с органите на НАП по отношение нарушенията при прекратяване на трудовите договори, при работа на непълно работно време и във връзка с предписанията за подаване на уведомления в ТД на НАП за сключени трудови договори след изтичане на 3-дневния срок, тъй като възникват различни казуси, които се налага да бъдат решавани съвместно.

През отчетния период продължиха да постъпват и сигнали от НОИ за установени от тях нарушения – липса на регистрация на трудов договор, несъответствие между данните от регистъра на осигурените лица и представените документи от работодателя и др., при което се търси съдействие на Инспекцията по труда. Може да се отчете много добро взаимодействие между двете институции и при постигане на своевременно информиране за случаите на трудови злоупотреби, както и при тяхното разследване.

Съвместно с представители на АЗ са извършени проверки във връзка с контрола за изразходване на средствата, предоставени по реда на Закона за насърчаване на заетостта и по оперативните програми.

По време на извършените проверки през 2014 г. са дадени консултации и технически съвети на работодатели, синдикални лидери, длъжностни лица и преки ръководители, работещи и членове на КУТ/ГУТ, както и разяснения на достъпен език на представителите на работещите по прилагане на трудовото законодателство и на нормите за осигуряване на ЗБУТ, с акцент върху защитата на законоустановените права на работниците и служителите и последните изменения на нормативните документи.

Усилията на инспекторите по труда за насърчаване и подпомагане на двустранния диалог по осигуряване на ЗБУТ в предприятията продължиха и при инспекционните посещения. При проверките се търси участието на представителите на синдикалните организации в предприятията, както и на членове на КУТ/ГУТ. Все още трудно се преодолява инертността и бездействието на немалка част на представителите на работещите, често се налага да се разяснява на работещите, че въпросите относно възникнали проблеми е редно да се отнасят към синдикалните организации, ГУТ и КУТ и че по този начин се осмисля тяхното съществуване и ефективност.

Представители на областните Инспекции по труда участваха във всички редовни и извънредни заседания на Областните съвети по условия на труд и областните комисии за тристранно сътрудничество, заетост, корупция и демографско развитие. Редовно се провеждаха срещи с регионалните синдикални организации и организациите на работодателите, на които се изнася информация относно прилагането и изпълнението на клаузите в разпространените браншови колективни трудови договори, както и за предприятия със забавени трудови възнаграждения.

Съвместната дейност на Д ИТ с териториалните контролни органи повишава разкриваемостта на нарушенията и обосноваването на прилаганите административни мерки посредством разширяване обхвата на контрола и увеличаване възможностите за посещаване на по-голям брой обекти, включително и в най-отдалечените райони на областите; взаимно допълване и разширяване на правомощията на съответните институции; директен обмен на оперативна информация в хода на съвместните проверки; повишаване професионалната компетентност на инспектиращите.

Резултатите от съвместните проверки показват, че те са ефективни и дават възможност за събиране на повече доказателства /документи/ при изясняване на възникнали спорни обстоятелства и установяване на нарушения на трудовото законодателство и има добра координация и взаимодействие с другите институции с контролни функции в областта на трудовите, данъчните и осигурителните отношения, като същевременно показват, че тези проверки допринасят за по-бързо решаване на възникналите проблеми в предприятията чрез своевременна намеса в зависимост от правомощията, тъй като се избягва загубата на време за сигнализиране на един или друг орган за проблемите, които са от неговата компетентност.

АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Укрепването на капацитета на ИА ГИТ през последните години си остава един от постоянните приоритети за управлението на инспекционната дейност.

Към настоящия момент общата щатна численост на служителите в ИА ГИТ е 495 щатни бройки, от които 349 инспектори по труда. От общата численост на

персонала 483 са държавни служители с ръководни и експертни функции, изпълнителния директор на ИА ГИТ по трудово правоотношение и 11 служители по трудово правоотношение, осъществяващи спомагателни или технически функции.

С цел осигуряване на кариерното развитие на специалистите в ИА ГИТ, доказали умения и компетентности при изпълнение на задълженията си и проявили инициативност и заинтересованост от подобряване дейността на съответните структурни звена и издигане имиджа на Инспекцията като цяло, през отчетния период ефективно е прилагано повишаването в длъжност чрез конкурентен подбор. Преназначени на по-високи длъжности са 48 служители.

Продължи утвърдената практика на прозрачност и отчетност в дейността на администрацията на ИА ГИТ, като се прилага конкурсното начало в назначенията на служителите. Проведени са 18 конкурса за 18 щатни бройки.

През 2014 г. са изготвени 1394 заповеди, свързани с назначаване, изменение на правоотношението, заместване, съвместяване и освобождаване на служители от ИА ГИТ.

През изминалата година приключиха двете програми за работа на младежи до 29 години в държавната администрация, които бяха стартирали през 2013 г. По програма „Старт на кариерата“ бяха освободени 2-ма служители, а по програма „Старт в администрацията“ общо 28 служители. От тях ИА ГИТ успя да привлече 3-ма на постоянна работа като държавни служители.

Повишени в ранг са 117 държавни служители, които съгласно изискванията на НУРОИСДА отговарят на условията за повишаване. Изготвени са съответните заповеди за повишаване в ранг.

Напуснали ИА ГИТ за периода януари-декември 2014 г. са общо 66 служители – 1 по трудово правоотношение и 65 държавни служители. От тях най-много са напуснали по взаимно съгласие – 34. Останалите са: поради несъвместимост в случаите по чл.7, ал.2 от ЗДСл – 1; поради завръщане на замествания държавен служител – 4; поради смърт на служителя – 2; поради преминаване на държавна служба в друга администрация – 3; едностранно прекратени от страна на държавния служител – 10; поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст – 7; поради възстановяване на незаконно уволнен служител – 1; поради прекратяване на правоотношението срещу уговорено обезщетение – 1; едностранно прекратени от органа по назначаване без предизвестие в срока на изпитване – 2.

За същия период в ИА ГИТ са назначени 51 служители: 18 след провеждане на конкурс; 4 по чл.10д, ал.6 от ЗДСл – следващия класиран кандидат; по заместване на продължително отсъстващи служители – 23; чрез преминаване от друга администрация - 1.

Своевременно е актуализирана информацията в регистъра на административните структури и на актовете на органите на изпълнителната власт при всяка промяна в незаетите бройки и при обявяване на конкурс.

През 2014 година служителите от ИА ГИТ са участвали в 183 броя обучения, като броят на обучените служители е 3120 или всеки служител е преминал през четири и повече обучения.

Темите, които са били обект на обучителните програми, са 31 (тридесет и една) и служителите са участвали в обученията главно по проекти на ИА ГИТ.

Средствата, които са изразходвани за обученията, са 62 573 лева, като финансирането на обученията е, както следва: - от бюджета на ИА ГИТ – 1198 лева, или 0.03% от средствата за РЗ, от Ф УТ – 61 375 лева.

През 2014 г. стартира проект, финансиран от Ф УТ, за придобиване на ОКС „магистър“, специалност ЗБУТ, в който проект се включиха 18 служители от ИА ГИТ с права на инспектори.

Проведоха се и специализирани, надграждащи обученията, в областта на Служебните правоотношения, Хигиена на труда, Административнонаказателна дейност, Обучение за придобиване на квалификационна група по електробезопасност, Въведение в българското законодателство на европейската директива 96/71/ ЕО и други, като обучените служители са общо 219 служители, а броят на обученията е 26 (обучения, проведени извън проектите).

През 2014 година се проведоха и 15 броя практически изпити, от тях 13 (тринадесет) на служители с експертни функции (инспектори и юрисконсулти) и 2 (два) практически изпита на директори на дирекции.

През 2014 година много малко служители бяха включени в задължителните обученията по ЗДСл. Причините са:

1. Ограничен бюджет за обученията.

На задължително обучение подлежат всички служители (експертни и ръководни длъжности), които за първи път се назначават в държавната администрация или са назначени за първи път на ръководна длъжност. Обученията се провеждат в ИПА и са безплатни.

За служителите от териториалните дирекции разходът за командироването на служителя за участие в обучението е за сметка на администрацията.

Разходът средно за 1 служител е 200 лева (дневни - 60 лв., транспортни - 40 лв., нощувка - 100 лева).

На задължителните обученията по ЗДСл ИА ГИТ изпраща само новоназначени служители от ЦА, Д ИТ със седалище София и Д ИТСО със седалище София, заради ограничения бюджет.

2. Графикът на ИПА.

Отчетена е слабостта в организацията по отношение задължителните обученията и през 2015 г. се въвежда нова система за приемане на заявките.

МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ПРОЕКТИ ПО ПРОГРАМИ

1. Подготовка, сключване и изпълнение на споразумения за сътрудничество със сродни институции от други държави

Международното сътрудничество, обмяната на опит и информация с Инспекциите по труда от Европейския съюз и региона, както и с други организации и институции, представляват важен ресурс за повишаване ефективността на контрола на труда и съдействат за институционалното утвърждаване на ИА ГИТ.

В продължение и задълбочаване на традицията за полагане на усилия, насочени към осъществяване на резултатно взаимодействие и обмяна на опит със сродни институции от региона, през 2014 г. беше сключено Споразумение за сътрудничество в областта на здравословните и безопасни условия на труд между

Изпълнителна агенция "Главна инспекция по труда" и Държавната инспекция по труда и социалните услуги на Албания. Целта на споразумението е установяване на непрекъснато и систематично двустранно сътрудничество между аналогичните институции на двете страни, което да допринесе за укрепване на техния капацитет, подобряване ефективността на управление и извършване на проверки по труда и намиране на отговори спрямо общите предизвикателства. В изпълнение на поставената цел представители на ИА ГИТ взеха участие в Международен семинар на Инспекциите по труда от Югоизточна Европа, проведен в гр. Тирана, Албания, през м. юни 2014 г., където Агенцията сподели своя опит и получи висока оценка.

2. Участие на представители на ИА ГИТ в международни прояви и събития (в т. ч. на ЕС, MOT, IALI, RALI и др.).

През 2014 г. ИА ГИТ взе участие със свои представители в редица международни форуми и инициативи, проведени извън страната: XX Световен конгрес по безопасност и здраве при работа 2014 г., проведен през м. август 2014 г. в гр. Франкфурт, Германия, където беше представен постер на тема „Превенция на психосоциалните рискове при контролна дейност“; семинар, популяризиращ онлайн инструментите за оценка на риска (OiRA), проведен в гр. Барселона, Испания, през м. юни 2014 г., на който беше представена дейността, осъществена от ИА ГИТ в рамките на проект „Превенция за безопасност и здраве при работа“ във връзка с разработването на такива инструменти. Презентации от служители на ИА ГИТ бяха изнесени на международни форуми като „Първа международна конференция по безопасност и здраве при работа“, организирана от Инспекцията по труда на Косово през м. април 2014 г., „Внедряване на мерки за намаляване на недеklarираната заетост“, организирана от Инспекцията по труда на Латвия, м. септември 2014 г., както и в международен семинар по БЗР в строителния сектор в гр. Анкара, Турция през м. октомври, през м. ноември – участие в международен семинар по трудово право и др.

Работна група посети Националната инспекция по труда на Полша за обсъждане на общите проблеми, пред които са изправени институциите, както и обмяна на добри практики между тях.

За успешното участие на ИА ГИТ в различните международни събития и прояви бе осигурен превод на материалите, свързани с отделните инициативи (покани, програми, презентации и други документи), както и организиране на задграничните командировки на служителите на Агенцията.

3. Участие на представители на ИА ГИТ в дейността на Комитета на старшите инспектори по труда (SLIC) и работните групи, сформирани към него.

Представители на ИА ГИТ взеха участие в 66-та (Атина, Гърция, 26-27 май 2014 г.) и 67-ма (Рим, Италия, 13-14 ноември 2014 г.) пленарни срещи на SLIC, както и в срещите на сформираните към SLIC работни групи „Прилагане на законодателството“, „Трансгранично прилагане на законодателството“ и Преглед на Общностното законодателство в областта на безопасност и здраве при работа и MACHEX, като през годината се извършваха дейности във връзка с компетентността на работните групи. През изминалата година представител на ИА ГИТ взе участие в експертна група към SLIC, чиято цел беше оценка на прилагането на европейското законодателство по безопасност и здраве при работа в системата на инспектиране на труда на Обединеното кралство. Във връзка със статута на ИА ГИТ като бюро за връзка и контролираща институция на разпоредбите на Директивата за командироване на работници, представител на ИА ГИТ взе участие в среща на

Експертна група по транспониране на новата директива (Директива 2014/67/EU за прилагане на Директива 96/71/ЕО), чиято цел е правилното прилагане на директивата за командироване на работници в рамките на предоставяне на услуги в ЕС. През 2014 г. Агенцията номинира свои представители, които се включиха в работата на подгрупа „Респирабилен кристален силиций“ (RCS) към работна група СЕМЕХ на SLIC, в рамките на дейността, осъществявана по по-широката тема за „Заболявания с дълъг период на латентност“.

За целта бяха преведени материалите, свързани с отделните инициативи (покани, програми, презентации и други документи), както и бе извършена цялостната организация на задграничните командировки на служителите на Агенцията за участието им в тези срещи.

4. Участие на ИА ГИТ в международни програми и проекти.

През 2014 г. приключи успешно изпълнението на Договор за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-2.3.01 „Превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и осъществяван с финансовата подкрепа на Европейския социален фонд и Република България, като по Компонент 3 от проекта са издадени и разпространени 7 практически помагала (Кодекси на „добри практики“) в тираж по 1000 бр. и са разработени софтуерни продукти – българска версия на разработения от ЕАБЗР (EU-OSHA), гр. Билбао, софтуерен продукт за оценка на риска OiRA.

През отчетния период са проведени 10 двудневни семинара с 236 обучени лица и са издадени информационни брошури за оценка на риска в тираж по 1000 бр.

Успешното завършване на проекта и дейностите, изпълнени по него, беше популяризирано чрез 26 регионални пресконференции и национална пресконференция, проведена през м. май 2014 г., както и със специално писмо до социалните партньори и над 200 Служби по трудова медицина.

В изпълнение на Договор BG051PO001-6.1.06 „Повишаване ефективността на контролната дейност на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“, също финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и осъществяван с финансовата подкрепа на Европейския социален фонд и Република България, бяха изпълнени дейностите по два компонента: Въведена е система за управление на качеството на контролната дейност (СУККД) на ИА ГИТ с цел гарантиране подобряването на ефективността на контрола с въвеждане на единни методи и практики на инспектиране; разработена е и внедрена информационна система на ИА ГИТ с цел оптимизиране на дейността на агенцията. През отчетния период бяха включени 40 служители на ИА ГИТ в обучение за обучаващи; над 400 служители бяха включени в обучения във връзка с разработването и въвеждането на Система за управление качеството на контролната дейност (СУККД) и над 400 служители бяха включени в обучения за работа с информационната система и управление на информационната сигурност (СУИС).

През 2014 г. продължи изпълнението и на договор BG051PO001 – 6.1.07 „Подобряване контрола на труда“, отново финансиран по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и осъществяван с финансовата подкрепа на Европейския социален фонд и Република България. Общата цел на проекта е повишаване качеството на работа на ИА ГИТ и гарантиране на ефективно прилагане на трудовото законодателство чрез реорганизация на дейността на Инспекцията по труда съобразно подходящи добри практики на други държави-членки на Европейския съюз и осигуряване на непрекъснатост и задълбоченост на упражнявания от органите на Главна инспекция по труда контрол. През отчетния

период всички дейности на проекта са изпълнени съгласно плана за действие. С успешното реализиране на този проект се повиши броят на извършваните от ИА ГИТ проверки, увеличи се броят на обхванатите от контрола обекти, усъвършенстват се съществуващите процедури за дейността на ИА ГИТ и се повиши разкриваемостта на нарушенията от инспекторите по труда.

През 2014 г. завърши изпълнението на проект «Повишаване на организационния капацитет на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“», финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, Приоритетна ос „Добро управление“, Подприоритет „Ефективна структура на държавната администрация“, Бюджетна линия - BG051PO002/12/1.1-05. По проекта е извършен функционален анализ, включващ: преглед на нормативната база, анализ на релевантността, анализ на ефективността, анализ на ефикасността, анализ и описание на работните процеси и анализ на натовареността. В хода на изпълнение на дейността са обучени 42 служители на ИА ГИТ и са разработени процедури за планиране и отчитане на дейността на Агенцията и методика за измерване натовареността на служителите. С реализирането на схемата е разработено предложение за оптимизиране на структурата и преразпределение на функциите и дейностите в ИА ГИТ, с цел избягване на дублиране, постигане на по-висока ефективност, ефикасност и икономичност на дейността.

5. Предоставяне на отчети, доклади, информационни справки, становище и други материали на SLIC, MOT и други европейски или международни институции

В изпълнение на тази мярка беше преведен на английски език и изпратен до Секретариата на SLIC доклад за дейността на ИА ГИТ през 2013 г., за публикуване на сайта CIRCABC на адрес: <http://circabc.europa.eu>.

Беше извършен превод на Годишните доклади за дейността на ИА ГИТ през 2012 г. и 2013 г., които бяха предоставени на МТСП за изпращане до Международната организация по труда, в изпълнение на международните ангажименти на Република България, съгласно Конвенция № 81 на МОТ.

В периода от 2012 г. до 2014 г. служител в Д МТМ взе участие като представител на ИА ГИТ в заседанията на тематичната работната група за разработване на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2014 г. – 2020 г.“. Следва да бъде отбелязано, че оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2014 г.– 2020 г.“ бе първата оперативна програма, която бе договорена и приета от Европейската комисия.

МЕДИЙНА ПОЛИТИКА

През 2014 г. са осъществени 6723 публикации и излъчвания в националните и регионалните медии по теми, свързани с дейността и тематиката на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“. Извършени са 1837 информационни услуги за медии и граждани.

Комуникирани са темите:

- Резултати и ефекти от контролната дейност и инспекционните кампании на Главна инспекция по труда и на Дирекции „Инспекция по труда“.
- Контролът на Главна инспекция по труда и резултатите от него във връзка с изплащането на забавени трудови възнаграждения. По темата беше проявен

голям обществен и медиен интерес през цялата година. Организиран са десетки участия в електронните медии и регулярно е предоставяна информация.

- Във връзка с инцидентите, станали в резултат на утилизация на боеприпаси, в предприятията „ТЕРЕМ – Цар Самуил“, гр. Костенец, и „Видекс“, с. Горни Лом“, всички национални регионални медии отразиха предприетите действия от страна на ГИТ след инцидентите, както и резултатите от контролната дейност преди това.
- В областта на трудовите правоотношения за медиите са осигурени участия и подготвени информации за контрола върху сключването и регистрацията на трудовите договори, за възнагражденията по време на работа на официални празници, за режима на наемане на работа на непълнолетни лица, за специалната закрила на труда на някои категории работещи.
- В областта на осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд медиите проявиха по традиция много голям интерес към режима на работа при неблагоприятни климатични условия. През 2014 г. влезе в сила нова Наредба за минималните изисквания за микроклимата на работните места, което повиши интереса към темата.
- Трудовият травматизъм е тема, предизвикваща ежегоден повишен интерес от страна на медиите. Интересът е основно към най-често допусканите нарушения, които водят до допускане на трудов травматизъм, най-рисковите икономически дейности, предприетите мерки от страна на контролните органи за минимизирането на рисковете. При възникване на конкретни инциденти своевременно е осигурявана и изпращана информация до медиите за предприетите от Главна инспекция по труда действия.
- Контролът на Главна инспекция по труда върху посредническите фирми за информиране и наемане на работа у нас и в чужбина. Темата беше особено актуална през 2014 г. във връзка с отпадането на ограниченията пред българските граждани за търсене на работа в държавите членки на ЕС. Подготвени са прессъобщения, свързани с правилата за осигуряване на работа на български граждани в чужбина, и най-честите нарушения и нерегламентирани практики. Предоставяна е информация при запитвания от медиите за конкретни фирми за резултати от извършени проверки.
- Приключването на проекти, финансирани от Европейските структурни фондове. Бяха организирани една национална и 26 регионални пресконференции за популяризиране на разработените продукти и ползата от тях по проект BG051PO001 - 2.3.01 "Превенция за безопасност и здраве при работа", финансиран по оперативна програма "Развитие на човешките ресурси". Резултатите от проекта предизвикаха сериозен медиен интерес. На пресконференция бяха представени и резултатите от функционалния анализ на ИА ГИТ, извършен в рамките на проект BG051PO002/12/1.1-05 „Повишаване организационния капацитет на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“, финансиран по оперативна програма „ Административен капацитет“.
- Текущо възникнали събития, за които е потърсено експертно мнение от Главна инспекция по труда.
- 28 април – Световният ден за безопасност на труда.

- 12 юни – Световният ден срещу детския труд.

По тези теми са разработени и публикувани или излъчени материали във всички национални и регионални медии.

Интервюта и участия на изпълнителния директор са публикувани и излъчени в националната преса и националните електронни медии. За регионалните медии са осъществени интервюта и участия на директори на дирекции „Инспекция по труда“ в страната.

Директорите на дирекции „Инспекция по труда“ редовно участват в съвместните месечни пресконференции на регионалните структури на МТСП, където представят информация за текущи и актуални теми от инспекционната дейност; изменения и допълнения в Кодекса на труда; вземат участия в предавания на електронните медии по значими за съответния регион теми и осигуряват информация при запитвания от печатните медии.

Рубриката „Пресцентър“ на Интернет страницата на Главна инспекция по труда се поддържа с качването на прессъобщения за теми и събития от дейността на Агенцията.

Рубриката „Актуално“ се обновява с информация с по-широко обществено значение.

През 2014 г. най-голям медиен и обществен интерес бе проявен към контролната дейност във връзка със забавено изплащане на трудовите възнаграждения, към допуснати трудови злоупотреки, за които адекватно и своевременно бе предоставена информация за предприетите от ГИТ действия.

Положителните тенденции в развитието на медийната политика на Главна инспекция по труда през 2014 г. се изразяват в бързата и своевременна реакция на институцията за предоставяне на информация при внезапно възникнали събития, отличното отразяване и сериозно присъствие, освен в традиционните медии, и в Интернет базираните информационни агенции и сайтове. Активната медийна политика на ИА ГИТ е насочена към изпълнение на основния обществен ангажимент на всяка публична институция – да бъде прозрачна и достъпна за обществеността в рамките на закона.